

تحلیل برنامه درسی تربیت زیبایی‌شناسی و شناسایی راهبردهای آموزشی زیبایی‌شناسانه در دانشگاه فرهنگیان

علی ابراهیمی نیا^۱، فیروزه زنگنه مطلق^{۲*}، حمید جعفریان یسار^۳، مژگان محمدی نائینی^۴

A. Ebrahimi¹, F. Zanganemotlagh^{2*}, H. Jafariyanasar³, M. Mohamm dinaeni⁴

پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۰۹/۲۷

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۳/۱۸

Received Date: 2020/06/07

Accepted Date: 2020/12/17

چکیده

هدف: هدف این پژوهش، شناسایی راهبردهای آموزشی تربیت زیبایی‌شناسی در دانشگاه فرهنگیان (نظام تربیت معلم) و تحلیل برنامه درسی تربیت زیبایی‌شناسی آن بود.

روش: این پژوهش برخوردار از راهبرد کیفی بود. برای پاسخ به سؤال اول، از روش توصیفی-تحلیلی و براساس نظر آیزنر از روش «خبرگی آموزشی و انتقاد تربیتی» استفاده شد. جامعه آماری و نمونه در این بخش، برنامه درسی رشته‌های کارشناسی و مهارت‌آموزان ماده ۲۸ در دانشگاه فرهنگیان بود. برای پاسخگویی به سؤال دوم با استفاده از روش نظریه بنیادی و روش نمونه‌گیری هدفمند، با ۱۳ نفر از صاحب‌نظران حوزه علوم تربیتی، هنر و زیبایی‌شناسی مصاحبه نیمه ساختاریافته تا رسیدن به اشباع نظری انجام شد. داده‌های گردآوری شده با روش استراوس و کوربین در سه مرحله، (کدگذاری باز، محوری و گزینشی) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و برای اعتباربخشی و تأیید مؤلفه‌ها از روش دلفی استفاده شد.

یافته‌ها: واحدهای درسی مرتبط با تربیت زیبایی‌شناسی نیاز به بازنگری در تعداد و محتوا دارد. در این میان افزایش واحدهای تربیت زیبایی‌شناسی رشته آموزش کودکان استثنایی و گنجاندن آن واحدها در برنامه درسی رشته‌های مهارت‌آموزان ماده ۲۸ در اولویت رسیدگی قرار دارد. براساس یافته‌های برآمده از تحلیل داده‌ها، راهبردهای آموزشی تربیت زیبایی‌شناسی عبارت‌اند از: زیبایی‌شناسی کالبدی، مهارت‌های خرد زیبایی‌شناسی، روش‌های مبتنی بر زیبایی‌شناسی، تدریس زیبایی‌شناسانه، راهبردهای زیبایی‌شناسانه دانشجو محور، روش‌های زیبایی‌شناسانه مبتنی بر فناوری، تجربه‌های زیبایی‌شناسانه، سواد زیبایی‌شناسی استاد، راهبردهای زیبایی‌شناسی عمومی، همچنین مقوله هسته‌ای «راهبردهای زیبایی‌شناسانه» و مهم‌ترین مؤلفه راهبردهای آموزشی زیبایی‌شناسانه «تلفیق و تنوع» است.

کلید واژه‌ها: برنامه درسی، راهبردهای زیبایی‌شناسی، نظام تربیت معلم، تربیت زیبایی‌شناسی

۱. دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران

۲. استادیار گروه روان‌شناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران

۳. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، قم، ایران

۴. استادیار گروه علوم تربیتی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران

* نویسنده مسئول:

مقدمه و بیان مسئله

تحولاتی که به سرعت در حوزه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، علمی و فناوری رخ می‌دهد، ضرورت تغییر و نوسازی در ابعاد گوناگون نظام تربیت‌معلم را می‌نمایاند. دانشگاه فرهنگیان (نظام تربیت‌معلم)، دانشگاهی است که تأمین، تربیت و توانمندسازی منابع انسانی نظام تعلیم و تربیت را بر عهده دارد. یکی از اهداف این دانشگاه در اساس‌نامه، ایجاد تحول و نوآوری در نظام تربیت‌معلم کشور، تغییر، اصلاح و ارتقای روش‌ها و برنامه‌های آموزشی و پژوهشی آن، براساس مبانی اسلامی و آخرین تحولات علمی و استفاده از فناوری‌های نوین برای تحقق اهداف تعلیم و تربیت اسلامی ذکر شده است (Vice Chancellor for Education and Research, 2012). هرچند به‌طور مستقیم در این اساس‌نامه اشاره‌ای به تربیت زیبایی‌شناسی نشده است اما کلیدواژه‌هایی چون شکوفایی فطرت، فضایل اخلاقی، خلاق بودن، نوآوری، تلفیق و مهارت تدریس که تحت عناوین مختلف آمده، به‌طور ضمنی اشاره به تربیت زیبایی‌شناسی دارد. (Smith, 2008) دو مفهوم اساسی را در رابطه با تربیت زیبایی‌شناسی بیان می‌کند: تربیت زیبایی‌شناسی به‌عنوان آموزش هنر و تربیت زیبایی‌شناسی به‌عنوان دامنه گسترده‌ای از فعالیت‌های آموزشی.

ساحت هنر و تربیت آن چنان به هم نزدیک است که برخی از اندیشمندان هنر و زیبایی‌شناسی را بنیان تربیت در نظر می‌گیرند (Karami and Abedi, 2017). هدف از تربیت زیبایی‌شناسی ایجاد تجربه‌های زیبایی‌شناسانه است. این نوع تجارب بیانگر حضور عنصر لذت در انواع تجربه‌های انسانی است (Sharifzadeh, Baezzat and Jalalianrad, 2015). (Broudy, 1994) حساسیت به فرم زیبایی‌شناسی را نقطه کانونی تربیت زیبایی‌شناسی و تجربه زیبایی‌شناسی می‌داند. نداشتن حساسیت زیبایی‌شناسی نشانه نارضایتی، کسالت و یکنواختی در زندگی است. فرد آمادگی پناه بردن به محرک‌های آسیب‌زا مثل مواد مخدر را پیدا کرده، دچار افسردگی به‌ویژه «افسردگی وجودی»^۱ می‌شود. (Blatt-Gross, 2013) می‌گوید: مریبان هنر، روان‌شناسان شناختی، دانشمندان علوم اعصاب بر این باورند که هنرها برای انسان‌ها و بهزیستی شناختی، اجتماعی و عاطفی آن‌ها ارزشمند هستند و نقش مهمی در پیشرفت شناختی ایفا می‌کنند. براساس نظر (Magsamen, 2011) کودکان برای اولین بار از طریق رسوم خانوادگی (لالایی، شعر، قصه و آهنگ) با هنر آشنا می‌شوند و همین فعالیت‌ها می‌توانند زمینه‌ساز کنجکاوی، رشد مهارت و تقویت یادگیری در مدرسه باشند. برای استمرار لذت آفرینی و الهام بخشی محیط آموزشی از دوره ابتدایی تا دانشگاه، این راهبردها می‌بایست متناسب با ویژگی‌های دانش‌آموزان و دانشجویان به‌طور گسترده‌تر و تلفیقی، در برنامه درسی آن‌ها گنجانده شوند. فردی که دارای ذوق و احساس پرورش‌یافته است، می‌تواند با دامنه گسترده و عمیق ادراکات خود، محرک‌های بیشتری را دریافت نماید. حیطه شناختی به این توانایی نیاز دارد و تربیت زیبایی‌شناسی این نقش

مهم را ایفا می‌کند. همچنین (Jensen, 2012) عقیده دارد پربارسازی هنری فرایند آموزش رشد مغز را به دنبال دارد؛ بنابراین حضور آن در نظام تعلیم و تربیت ضروری است (Mottaghi and Nowrozi, 2015). (Broudy, 1994) نیز توسعه ظرفیت لذت و خشنودی «خشنودی زیبایی‌شناسی»^۱ را یکی از دلایل توجیه و تأیید تربیت زیبایی‌شناسی می‌داند. او دانستن زیبایی‌شناختی^۲ را نوعی دانستن منحصر به فرد می‌داند که در آن رمزگشایی صورت می‌گیرد. زمانی می‌توان از این نوع دانستن در نظام‌های آموزشی بهره برد که علاوه بر توجه بر حوزه شناختی و عقلانی، بر سایر حوزه‌ها از جمله حوزه زیبایی‌شناسی نیز توجه نمود. این توجه در نظام تربیت‌معلم به علت ویژگی‌های هنری معلمی، مضاعف می‌گردد (EmamJomeh and Mehrmohammadi, 2006). از طرفی معلم مهم‌ترین عامل تحقق اهداف هر نظام آموزشی است و بی‌تردید کیفیت و کارآمدی آن، بستگی به کیفیت و کارآمدی معلم دارد (OECD, 2011). باین حال بنا به عقیده (Alehosseini, 2014) ایجاد تخصص تدریس در تربیت‌معلم، بر تدریس تعدادی نظریه و فنون گزینشی تدریس، با اعمال نظر استاد محدود شده است. همچنین بین باور و توانایی‌های هنری دانشجویان با انتظارات آموزش‌وپرورش در ارتباط با تربیت زیبایی‌شناسی فاصله وجود دارد و دانشجو معلم، اطلاع دقیقی از تربیت هنری کسب نمی‌کنند (Tahvilian, 2016). اگر استاد بتواند کلاس و درس خود را به تجربه‌ای لذت‌بخش یا زیبایی‌شناختی تبدیل کند، اثربخشی آن در بالاترین درجه، تضمین می‌شود (Mehrmohammadi, 2013). امروزه آموزش باید آن‌چنان پربار باشد که بتواند زمینه‌های رشد متعادل فردی و اجتماعی، بهبود ظرفیت‌های اساسی و احساس زیبایی‌شناسی را فراهم آورد (Temayo, Rielo and Hechavaria, 2016). علاوه بر این آموزش‌های مجازی نیز که در شرایط کنونی رونق بیشتری پیدا کرده است، برای اثربخشی، ناچار به استفاده از عناصر و رشته‌های متنوع زیبایی‌شناسی و هنر است.

یکی از عوامل مهم در طراحی آموزشی، راهبردهای آموزشی است؛ زیرا شکل فعالیت معلم و دانش‌آموز را در کلاس تعیین می‌کنند و به معلمان یاری می‌رسانند تا برنامه‌های آموزشی متنوعی را به کار بگیرند (Azimpour, Mesrabadi and Yarmohammadzadeh, 2015). راهبردهای آموزشی مبتنی بر زیبایی‌شناسی علاوه بر تنوع، لذت‌بخش، پربار، نوآورانه و شوق‌آفرین است و فراگیر میل به تکرار آن دارد. آموزش زیبایی‌شناسی ابزار، مهارت و یا روش دیگری را برای دیدن جهان، فرهنگ و زندگی در اختیار ما قرار می‌دهد (Jacobs, 2011). وقتی موضوعات درسی در مدارس با راهبردهایی چون داستان‌سرایی، نمایش، تخیل و بهره‌گیری از نمادهای هنری ارائه داده می‌شود، رابطه هیجانی بین گوینده و مخاطب تقویت شده، فراگیران موضوعات درسی را باعلاقه و نگرش مثبت دنبال می‌کنند و در درک روابط هستی عملکرد بهتری دارند (Kharrazi and Talkhabi, 2017). (Willcox, 2019) بر ایجاد کلاس هنری روان‌شناختی ایمن تأکید می‌کند که در آن فراگیران می‌توانند بحث کنند، تولید

1. Aesthetic pleasure

2. Aesthetic Knowing

کنند، کشف کنند، آزمایش کنند، «شکست بخورند» و موفق شوند تا ماهیت اجتماعی، عاطفی و معنوی هنر و زیبایی‌شناسی برای آن‌ها روشن شود.

در ارتباط با نقش هنر و زیبایی‌شناسی در آموزش سه رویکرد مطرح می‌شود:

الف) آموزش هنر، در این رویکرد هنرهای مختلف مانند هنرهای تجسمی، موسیقی و... در برنامه درسی قرار گرفته، دانش آموزان با آن درگیر می‌شوند (Asadian and Azizi, 2018). تدریس مستقیم هنرها نتایج درازمدت زیادی را به دنبال دارد و باعث رشد فردی و رفاه اجتماعی می‌شود (Amadio, Truong and Tschurenev, 2006). تدریس از طریق هنر که در آن از هنر به‌عنوان ابزار تدریس در برنامه درسی استفاده می‌شود. دانش آموزان زمانی که از طریق هنر یاد می‌گیرند فرصت‌های متنوع یادگیری را تجربه می‌کنند (Leigh and Heid, 2008). ج) آموزش زیبایی‌شناسی که در آن هنرها به‌عنوان روش‌های جایگزین برای تقریب و پردازش سایر موضوعات دانشگاهی مورد استفاده قرار می‌گیرند. دو رویکرد اول به‌طور منظم در محیط‌های آموزش ابتدایی مورداستفاده قرار می‌گیرد. رویکرد سوم که می‌توان آن را ترکیبی از دو مورد دیگر در نظر گرفت، یک پیشرفت بالقوه در آینده است که می‌تواند پایه و اساس یک سیاست آموزش هنر باشد (Zormpala, 2012). گاردنر با ارائه هوش‌های چندگانه، هم‌اهمیت تفاوت‌های فردی را در یادگیری و هم‌رابطه هنر با شیوه‌های مختلف تفکر را نشان داد. علاوه بر این بر تلفیق هنر با فرایند یادگیری تأکید کرد. او تلفیق دانش تولیدی، ادراکی و تأملی را همراه با دانش مفهومی و رویه‌ای به‌عنوان فرایند قابل دفاع در آموزش هنر در نظر می‌گیرد (Gardner, 1990; Mehrmohammadi, 2010a).

مهم‌ترین هدف تدریس زیبایی‌شناسی یادگیری از طریق هنر یا گسترش سواد زیبایی‌شناسی است (Greene, 1994). هدف از این نوع تدریس را افزایش توانایی فراگیران در بیان ادراکات، احساسات و اندیشه‌ها از طریق شکل دادن به رسانه‌هایی مانند رنگ، خاک، موسیقی، عبارت‌های نوشته‌شده و حرکات بدنی است؛ یعنی باید بتوانند تجربیات را خود به بیان هنری درآورند و علاوه بر اشکال زبانی با سایر اشکال نیز تجربه معنادار خلق کنند (Eisner, 2002; Amadio, Truong and Tschurenev, 2006). (پرورش حس زیبایی‌شناسی، توسعه خلاقیت، قدرت تخیل و تفکر، پشتکار، اعتمادبه‌نفس و روحیه انتقادی را از اهداف تدریس زیبایی‌شناسی قلمداد می‌کنند.

یافته‌های پژوهش (Mirarefin, Mehrmohammadi, AliAsgari and hosseinnejad, 2019) نشان داد؛ معلمی که دارای شایستگی‌های رویکرد زیبایی‌شناسی است؛ کیفیت تدریس را در بالاترین سطح دنبال می‌کند. (Karami and yusefzadeh, 2018) در پژوهش خود، راهبردهای تربیت زیبایی‌شناسی را شامل: تجارب زیبایی‌شناسی مطلوب، کسب تجربه از طریق سبک‌های مختلف تدریس (سرکوبگر، شناختی، عاطفی)، کسب تجربه از استعاره و نگاه تازه، درگیری در ایده‌های علمی قوی، پرورش قابلیت

ادراکی، کسب تجربه با شرکت در فعالیت‌های زیبایی‌شناسانه (هنرهای تجسمی، متن‌های ادبی، داستان‌گویی و داستان خوانی و داستان‌نویسی، نمایش و تئاتر، موسیقی، فیلم‌سازی، مواجهه با ابهامات) می‌دانند. (Asadian and Azizi, 2018) در پژوهش خود چنین گزارش کردند که هراندازه عناصر تدریس مبتنی بر زیبایی‌شناسی مانند عناصر بصری، موسیقی، رنگ، تخیل، عواطف فراگیران، فضای شاد، خلاقیت و احساس لذت، در تدریس تلفیق شود و معلم اهداف حوزه شناختی را همراه با حوزه عاطفی مورد توجه قرار دهد، به همان نسبت باعث بهبود نگرش دانش‌آموزان به مدرسه و عناصر موجود در آن می‌شود. (Hassanzadeh and Beheshti, 2014) در پژوهشی روش‌های تربیت زیبایی‌شناسی مبتنی بر دیدگاه علامه جعفری را سؤال و پرسش‌گری، تجربه، به‌کارگیری هنرهای مثل نمایش، نقاشی و شعر و پرهیز از تقلید، پرورش تعقل، تصفیه درون و اخلاص و استفاده از هنرمندان متعهد و کارشناسان متخصص و عادل مطرح می‌کنند. در نهایت محتوای تربیت زیبایی‌شناختی می‌تواند میراث فرهنگی، علم و دین و هنرهای گوناگون باشد. (Sajjani, Mayor and Tillberg-Webb, 2020) در نتایج پژوهش خود، بر حمایت از راهبردهایی زیبایی‌شناسی چندرسانه‌ای، انعطاف‌پذیری، شوخ‌طبعی، تفکر انتقادی، تحریک و تشویق گفتگو و استفاده از محیط جامع و چند حسی در کلاس واقعی و فضای یادگیری آنلاین اشاره می‌کنند. (Murphy, 2014) در پژوهش خود نشان داد که آموزش مبتنی بر هنر، وسیله‌ای عالی برای توسعه توانایی‌های شناختی، زبانی و فرهنگی است. (Jacobs, 2011) در پژوهشی با عنوان «توسعه زیبایی‌شناسی در آموزش عالی»، گنجاندن سواد زیبایی‌شناسی را در آموزش عالی همراه با چالش می‌داند. (Hudson and Hudson, 2007) در نتایج پژوهش خود، بر استفاده از هنرهای تجسمی برای آمادگی در تدریس اشاره نمودند؛ بنابراین پر بارسازی زیبایی‌شناسی (بازنمایی دانش به اشکال گوناگون) برنامه درسی تربیت‌معلم که بستری برای تعریف و اجرای فرصت‌های یادگیری است (Mehrmohammadi, 2010b)، می‌تواند موجب کسب شایستگی‌های حرفه‌ای دانشجو معلم شود. اگرچه اغلب، تدریس و یادگیری در دو انتهای مخالف طیف آموزش در نظر گرفته می‌شوند، اما آن‌ها به‌طور مرتب در رابطه با آموزش معلم و آموزش زیبایی‌شناسی رخ می‌دهند (Timothy, 2013). هنر زمانی مورد توجه قرار می‌گیرد که دارای معنا، انسجام و ارزش زیبایی‌شناسی باشد. یادگیری هم‌زمانی ارزشمند است که معنا دار، منسجم و نوآورانه باشد؛ بنابراین بین یادگیری، هنر و عملکرد شناختی مغز نزدیکی بالایی وجود دارد و می‌توان از هنر و زیبایی‌شناسی به‌عنوان محملی مناسب برای آموزش، درک معنا، انگیزش و خلاقیت استفاده کرد (Kharrazi and Talkhabi, 2017) با توجه به این‌که تربیت زیبایی‌شناسی بنا به دلایلی چون اولویت دادن به حوزه شناختی، نداشتن نگرش به تربیت زیبایی‌شناسی، عدم آگاهی از اهمیت، پیامدها و مزایای آن، عدم توجه به هنر کاربردی و... به حاشیه رانده شده است، باید اصلاحات ضروری برای شناساندن اهمیت کاربرد برنامه درسی هنر به‌منظور رفع کاستی‌ها و نیازهای دانشجو معلم صورت گیرد (Kiyani and Mehrmohammadi, 2013). از این‌رو تربیت‌معلم بستر مناسبی است تا با آگاهی از این مبانی و اصول،

براساس برنامه درسی رسمی و غیررسمی، زمینه تربیت معلمان با شایستگی‌های حرفه‌ای مطلوب را فراهم آورد. در این بین، شایستگی آموزشگری زیبایی‌شناسانه که بیانگر دارا بودن راهبردهای متنوع و جذاب مبتنی بر زیبایی‌شناسی است و به حیطه‌های مختلف شناختی، اجتماعی، عاطفی و مهارتی نظر دارد، از اولویت بیشتری برخوردار است و به کارگیری عالمانه آن‌ها، متناسب با اقتضائات زمانی و مکانی، دستیابی به اهداف آموزشی و تربیتی در دانشگاه فرهنگیان را هموارتر می‌نماید. به همین سبب این پژوهش در نظر دارد تا راهبردهای آموزشی تربیت زیبایی‌شناسی را در نظام تربیت معلم شناسایی و بینش‌های تازه‌ای را براساس تربیت زیبایی‌شناسی آشکار نماید. از این رو ضمن تحلیل نقادانه برنامه درسی تجویزی تربیت زیبایی‌شناسی در نظام تربیت معلم، راهبردهای آموزشی تربیت زیبایی‌شناسی، شناسایی و ارائه شد و سؤالات زیر برای پاسخگویی مدنظر قرار گرفت:

- ۱- برنامه درسی تجویزی تربیت زیبایی‌شناسی در دانشگاه فرهنگیان چگونه است؟
- ۲- راهبردهای آموزشی مبتنی بر تربیت زیبایی‌شناسی در نظام تربیت معلم کدام است؟

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش کیفی است. به طوری که برای پاسخ به سؤال اول با توجه به ماهیت سؤال، از روش توصیفی-تحلیلی استفاده شد. برای این منظور ابتدا کلیه سرفصل‌های رشته‌های مختلف، هم در بخش دانشجویان کارشناسی پیوسته و هم در بخش مهارت آموزان ماده ۲۸ اساسنامه دانشگاه فرهنگیان، مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت و به صورت استنتاجی نقاط ضعف و قوت آن‌ها معرفی و پیشنهادهایی برای بهبود وضعیت ارائه گردید. در این فرایند براساس نظر آیزنر از روش «خبرگی آموزشی و انتقاد تربیتی» استفاده شد. در نقد تربیتی ترکیبی از دو شیوه مورداستفاده قرار می‌گیرد. در این زمینه لازم است هم به ویژگی‌های مخاطب و هم به ذوق و استعداد و تمایلات منتقد توجه شود (Fathi Vajargah, 2017). در این بخش جامعه آماری شامل برنامه درسی (سرفصل) کلیه رشته‌های کارشناسی فعال دانشگاه فرهنگیان و دانشجویان ماده ۲۸ بود که همه آن‌ها به علت محدود بودن به عنوان نمونه برگزیده شدند. برای پاسخ به سؤال دوم از روش نظریه مبنایی^۱ استفاده شد. روش پژوهش نظریه مبنایی روشی است که طی آن نظریه‌ای مدون و مستند از طریق داده‌هایی که به صورت نظام‌مند گردآوری و تحلیل استقرایی شده است، عرضه می‌شود (Bahadori, 2018) تا به تشخیص مقوله‌ها، مضامین و روابط بین آن پرداخته شود و فرایندی را تبیین نماید (Bazargan, 2016). جامعه آماری پژوهش، شامل صاحب‌نظران و اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها در حوزه هنر، زیبایی‌شناسی و علوم تربیتی بودند. همچنین به منظور شناسایی مؤلفه‌های تربیت زیبایی‌شناسی، نمونه‌ها از طریق نمونه‌گیری هدفمند با در نظر گرفتن معیارهایی چون دارا بودن مدرک و رشته تحصیلی مرتبط و

فعالیت علمی و آموزشی در زمینه تربیت هنری و زیبایی‌شناسی انتخاب شدند. فرایند نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع نظری (عدم ارائه اطلاعات و شناخت جدید درباره مفاهیم و مقوله‌ها) ادامه یافت (Bazargan, 2016) تا سرانجام به سیزده نفر رسید. داده‌ها با بهره‌مندی از مصاحبه نیمه ساختاریافته که سؤالات آن توسط چهار نفر از اعضای هیئت‌علمی بررسی و اصلاح شده بود، جمع‌آوری و ثبت گردید و در سه مرحله کدگذاری (باز، محوری و گزینشی) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت (Strauss and Corbin, 2013). به منظور افزایش دقت و صحت تحلیل داده‌ها ضمن ارائه به اساتید، از دو ناظر بیرونی که بر پژوهش کیفی اشراف داشتند، استفاده شد تا فرایند تحلیل و اعتبار یافته‌ها مورد بررسی قرار گیرد.

برای اعتباربخشی و تأیید مؤلفه‌ها، روش دلفی به کار بسته شد. دلفی^۱ که در چارچوب روش‌های پژوهش کیفی قرار دارد بر استخراج نظرات از متخصصین در زمان کوتاه تمرکز می‌کند و نتایج به تخصص افراد در حوزه مورد نظر، کیفیت پاسخ‌ها، همکاری و مشارکت مستمر آن‌ها در دوره مطالعه بستگی دارد (Ahmadi, Nasiriani and Abazari, 2008). بر این اساس، مؤلفه‌های شناسایی شده به صاحب‌نظران حوزه تربیت هنری و زیبایی‌شناسی و علوم تربیتی که دارای سابقه علمی و آموزشی در آن حوزه بودند، ارائه شد. برای این منظور پرسش‌نامه محقق ساخته، شامل گزاره‌های مرتبط با راهبرد-های آموزشی زیبایی‌شناسانه در قالب مقیاس لیکرت ۶ درجه‌ای تهیه شد و به صورت الکترونیکی در اختیار تعدادی از خبرگان و اعضای هیئت‌علمی قرار گرفت و در نهایت ۳۲ پرسش‌نامه پاسخ داده شد. داده‌ها پس از گردآوری، با استفاده از آزمون t تک گروهی مورد تحلیل قرار گرفت و مؤلفه‌ها و مقوله‌های شناسایی شده برای راهبردهای آموزشی تربیت زیبایی‌شناسی در تربیت معلم، مورد پذیرش متخصصین واقع شد. مقوله‌های عمده شناسایی شده شامل موارد زیر است: زیبایی‌شناسی کالبدی، مهارت‌های خرد زیبایی‌شناسی، روش‌های مبتنی بر زیبایی‌شناسی، تدریس زیبایی‌شناسانه، فعالیت-های زیبایی‌شناسانه دانشجو محور، فعالیت‌های مکمل زیبایی‌شناسانه، روش‌های زیبایی‌شناسی مبتنی بر فناوری، تجربه‌های زیبایی‌شناسی، سواد زیبایی‌شناسی، راهبردهای عمومی، راهبردهای آموزشی دانشجو محور. در این بخش نیز، از نمونه‌گیری هدفمند بر مبنای ملاک‌های یاد شده استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

پاسخ سؤال اول: برنامه درسی تجویزی تربیت زیبایی‌شناسی در دانشگاه فرهنگیان چگونه است؟ در تحلیل و بررسی برنامه‌درسی رشته‌های مختلف فعال در دانشگاه فرهنگیان ضمن توجه به شایستگی‌های مرتبط با تربیت زیبایی‌شناسی، واحدهای درسی آن نیز، مورد نقد و بررسی قرار گرفت.

1. Delphi Method

رویکرد دانشگاه فرهنگیان براساس برنامه‌درسی ملی، عبارت است از: شایستگی محوری، تربیت محوری، تلفیقی بودن، انعطاف‌پذیری، عمل‌گرایی (National Curriculum, 2012). براساس برنامه درسی رشته‌های مختلف دانشگاه فرهنگیان، شایستگی‌های مرتبط با تربیت زیبایی‌شناسی در جدول (۱) قابل‌ملاحظه است.

جدول (۱): خلاصه شایستگی‌های مورد انتظار مرتبط با تربیت زیبایی‌شناسی Vice Chancellor for (Education and) Graduate Studies, 2015

رشته	شایستگی
آموزش الهیات	استفاده از زبان هنر به‌ویژه هنر رسانه (دیجیتال و مکتوب)
آموزش علوم اجتماعی	توجه ویژه به خلاقیت
مشاوره و راهنمایی	استفاده از زبان هنر (نمایشی، تجسمی، موسیقی و سرودهای انقلابی)، پرورش تخیل، تصور تفکر، رشد هیجانات، مهارت‌های ارتباطی و انعکاس هیجانات
آموزش ارتباط تصویری	تولید آثار گرافیکی مبتنی بر فرهنگ و هنر ایرانی و اسلامی، پرورش ظرفیت‌های زیبایی‌شناسی، تقویت تفکر خلاق و نقاد و ایجاد مهارت کارآفرینی، احیاء هنرهای ملی و بومی
آموزش زبان و ادبیات فارسی	درک ابعاد هنری زبان برای توانمندسازی آموزشگری
آموزش تربیت‌بدنی	آموزش بیان احساسات و عواطف و گسترش تفهیم ارزش‌های فرهنگی
آموزش زیست‌شناسی و ریاضی	استفاده از زبان هنر برای آموزش مفاهیم زیست‌شناسی، ریاضی و تقویت درک بصری
آموزش ابتدایی، زبان، جغرافیا و کودکان استثنایی	استفاده از زبان هنر برای تحلیل موقعیت‌های تربیتی و پرورش تخیل، تصور، تفکر استعاره‌ای و شهودی و انعکاس احساسات و هیجانات

با توجه به جدول (۱)، در مجموع به‌جز رشته آموزش فیزیک، شیمی، عربی و مهارت آموزان ماده ۲۸، در برنامه درسی سایر رشته‌ها، یکی از شایستگی‌ها، مرتبط با تربیت زیبایی‌شناسی و هنری ذکر شده است. این به معنی توجه برنامه‌ریزان به تربیت زیبایی‌شناسی در آموزش رشته‌های مختلف تربیت‌معلم در قالب برنامه درسی تجویزی، حداقل بر روی کاغذ است؛ اما وجود شایستگی و دروس مربوط به هنر و زیبایی‌شناسی، لزوماً به معنی رسیدن به اهداف موردنظر در این نوع تربیت نیست؛ زیرا سایر عوامل از جمله استاد و راهبردهای آموزشی نقش بسزایی دارند. از سویی دیگر هیچ ضمانتی بر توجه و اجرای دقیق واحد درسی زیبایی‌شناسانه توسط اساتید وجود ندارد و نظارتی نیز از سوی گروه‌های درسی مستقر در پردیس‌ها صورت نمی‌گیرد.

در تمامی ۱۶ رشته کارشناسی پیوسته دانشگاه فرهنگیان، دو عنوان درسی کاربرد هنر در آموزش از دروس تربیتی و نگارش خلاق از دروس عمومی، جمعاً به ارزش دو واحد عملی گنجانده شده است.

رشته آموزش ابتدایی براساس واحدهای مرتبط با تربیت زیبایی‌شناسی موجود در سرفصل، از بیشترین توجه برنامه‌ریزان درسی برخوردار است. در این رشته با احتساب دو عنوان درسی نگارش خلاق و ادبیات کودکان و نوجوانان، جمعاً ۹ واحد درسی هنری و ۲۷۲ ساعت فعالیت‌های آموزشی و یادگیری زیبایی‌شناسانه وجود دارد. البته بخشی از این ساعت به صورت غیرحضوری برگزار می‌شود (Vice Chancellor for Education and Graduate Studies, 2015).

در رشته آموزش زبان و ادبیات فارسی، علاوه بر سه عنوان درسی نگارش خلاق (۱ واحد عملی)، ادبیات کودکان و نوجوان (۱ واحد عملی) و کاربرد هنر در آموزش (۱ واحد عملی)، تعدادی دروس انتخابی مرتبط با فعالیت‌های هنری و زیبایی‌شناسی وجود دارد. دانشجویان از بین این دروس، فقط مجاز به انتخاب ۴ واحد می‌باشند؛ بنابراین با توجه به شأن نیمه تجویزی این واحدها، ممکن است دانشجویان سراغ هیچ‌یک از این نوع درس‌ها نروند و عملاً از فرصت‌ها و فعالیت‌های تربیت زیبایی‌شناسانه محروم شوند و به علت عدم تسلط آنان بر این درس‌ها، دانش‌آموزان نیز از این تجارب زیبایی‌شناسانه بی‌نصیب شوند. در این رابطه اولاً در نام‌گذاری درس (کارگاهی) و نوع واحد (نظری) تناقض وجود دارد که نیاز به بازنگری و اصلاح است. ثانیاً با توجه به اهداف آموزشی و پرورشی، مبنی بر پرورش خلاقیت و جایگاه روایت در معنی بخشی به جهان و تجربه‌های زندگی و کارکردهای آن در آموزش و تربیت، کارگاه داستان‌نویسی به‌عنوان واحد تخصصی برای کلیه دانشجویان این رشته در نظر گرفته شود. همچنین شعر به‌عنوان کلام برتر و تجربه زیبایی‌شناسی ممتاز، قابلیت دارد تا در همه درس‌ها به‌عنوان یک زمینه مناسب برای برقراری ارتباط، ایجاد و استمرار توجه و ارائه زیبایی‌شناسانه شناخته شود؛ بنابراین واحد کارگاه شعر نیز تحت عنوان واحد تخصصی، قابل ارائه به دانشجویان این رشته است.

در رشته آموزش کودکان استثنایی علاوه بر دروس مشترک (نگارش خلاق و کاربرد هنر) درسی آموزش هنر کودکان با نیازهای ویژه با ظرفیت دو واحد نظری و عملی، در جدول دروس تخصصی رشته مربوطه ارائه شده است (Vice Chancellor for Education and Graduate Studies, 2015). به نظر می‌رسد این دو واحد درس هنری با توجه به شرایط کودکان با نیازهای ویژه و اثرگذاری همه‌جانبه تربیت زیبایی‌شناسی، بسیار اندک است و نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای آنان باشد. با یک مقایسه اجمالی روشن می‌شود که دانشجو معلمان رشته آموزش ابتدایی، بیش از دو برابر (۹ واحد درسی)، از دروس هنر و فعالیت‌های زیبایی‌شناسانه نسبت به دانشجویان آموزش کودکان استثنایی برخوردارند. در این رشته به نظر می‌آید برنامه‌ریزان درسی نسبت به گنجاندن واحدهای درسی هنری متناسب، غفلت نمودند. نگارنده براین باور است که این رشته، حداقل می‌بایست همانند رشته آموزش ابتدایی از دروس مبانی هنر و کارگاه هنری ۱، ۲، ۳ و همچنین ادبیات کودک و نوجوان ویژه کودکان با نیازهای ویژه، برخوردار باشند.

در رشته آموزش الهیات به جای درس کاربرد هنر در آموزش، درس کاربرد هنر در تربیت دینی، به اندازه ۲ واحد نظری جمعاً ۳۲ ساعت، در بین دروس اختصاصی گنجانده شده است. البته این نگاه تلفیقی به بهره‌گیری از زیبایی‌شناسی در تربیت دینی قابل تأمل است. اگر دانشجویان به درستی بتوانند این تلفیق را بیاموزند و در کارورزی، آن را در موقعیت‌های واقعی تجربه و تمرین نمایند، آموزش الهیات با اثربخشی، درک و لذت بیشتری همراه خواهد بود. در آموزش زبان عربی علاوه بر نگارش خلاق و کاربرد هنر، درس دیگری با عنوان زیبایی‌شناسی آیات قرآن کریم به ارزش ۲ واحد نظری و عملی در مجموعه دروس تخصصی وارد شده است (Vice Chancellor for Education and Graduate Studies, 2015). این درس در صورت ارائه زیبایی‌شناسانه، می‌تواند در شناسایی و درک جنبه‌های زیبای قرآن کریم و هنرهای مورد توجه قرآن و ارتقاء درک زیبایی‌شناسی دینی مؤثر باشد و حساسیت و درک زیبایی‌شناسی دانشجویان این رشته را ارتقا ببخشد.

در برنامه درسی مهارت آموزان ماد ۲۸ در مجموع ۲۴ رشته معرفی شده است: آموزش ابتدایی با دو گرایش (آموزگار ابتدایی و آموزگار استثنایی). آموزش متوسطه با ۱۸ گرایش دبیری شامل: ادبیات فارسی، تربیت بدنی، روان‌شناسی، ریاضی، زبان و ادبیات انگلیسی، زیست‌شناسی، شیمی، عربی، علوم اجتماعی، علوم تجربی، فیزیک، معارف اسلامی، معارف اسلامی (فلسفه)، اقتصاد، تاریخ، جغرافی، زمین‌شناسی، هنر، دبیر تربیت بدنی، مراقب سلامت، مربی امور تربیتی و مشاوره. از این مجموعه، تنها دو رشته دارای واحد درسی مرتبط با هنر و زیبایی‌شناسی است: یکی رشته آموزش ابتدایی، گرایش آموزگار ابتدایی، با دو واحد نظری از بین ۲۵ واحد درسی، با عنوان آموزش و طراحی واحد یادگیری هنر، دیگری رشته مربی امور تربیتی با یک عنوان درسی عملی - نظری از مجموع ۲۲ واحد درسی، به نام طراحی و تولید رسانه‌های تربیتی با تأکید بر هنر در رسانه (Vice Chancellor for Education and Graduate Studies, 2018). با یک مرور ساده فقر هنری و زیبایی‌شناسی را در برنامه درسی مهارت آموزان می‌توان ملاحظه نمود. این به معنی عدم آماده‌سازی دانشجویان با شایستگی‌های مناسب حرفه‌ای و به دنبال آن، نادیده گرفتن آموزش جامع برای رشد همه‌جانبه دانش‌آموزان و شکوفایی استعداد آنان است. افزون بر این، این وضعیت بیانگر رجحان تفکر فئاورانه^۱ در لایه‌های برنامه درسی و نبودن نگرش زیبایی‌شناسی نزد برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران این رشته‌هاست.

حوزه محتوایی^۲ واحدهای درسی تربیت زیبایی‌شناسی در رشته‌های یادشده را می‌توان در دو محور کلی نظری و عملی مطرح کرد. محور نظری شامل مبانی، چیستی، اهمیت، ضرورت، دانش موضوعی مربوط به هر واحد درسی، اصول و عناصر است و در محور عملی براساس تولید هنری و زیبایی‌شناسی،

۱. تفکری که در آن تحقق اهداف درگرو برداشتن گام‌های مشخص و معین یا تابع الگوریتم خاصی است و یادآور یک فرایند مکانیکی و تثبیت‌شده باغلبه تکنولوژی است (Mehrmohammadi, 2010a).

۲. بررسی و تحلیل این حوزه، نیاز به پژوهش مستقلی دارد.

به هنرهای ترسیمی مانند نقاشی و خوشنویسی، هنرهای تجسمی، مانند کاردستی، هنر ادبی مانند شعر و داستان، هنر نمایشی مانند تئاتر و هنر موسیقی مانند تربیت شنوایی پرداخته شده است و از هنرهای حرکات نمایشی، سینما و بازی‌سازی اثری نیست. هنر موسیقی فقط در رشته آموزش ابتدایی در قالب تربیت شنوایی و کودکان استثنایی با عنوان موسیقی دنبال می‌شود و سایر رشته‌ها هیچ بهره‌ای از آن نمی‌برند (Vice Chancellor for Education and Graduate Studies, 2018). در رشته‌های آموزش الهیات و عربی غلبه با محتوای نظری است و در رشته آموزش ابتدایی و تا حدودی در آموزش کودکان استثنایی و زبان و ادبیات فارسی، غلبه با محور عملی است. در سایر رشته‌ها محتوای عملی و نظری نسبتاً متعادل و متناسب با میزان سواد و مهارت زیبایی‌شناسی استاد در نوسان است. در رابطه با دانشجویان ماده ۲۸، در رشته آموزگار ابتدایی بر محتوای نظری تمرکز شده است و محتوای رشته مربی امور تربیتی به سمت محتوای فناوری نظری گرایش دارد. با آگاهی از تحولات حوزه‌های دانش و فناوری لزوم به‌روزرسانی و گنجانیدن محتوای رشته‌های مختلف هنری، مانند سینما، حرکات نمایشی، موسیقی و به‌ویژه بازی‌سازی در محتوای واحدهای تربیت زیبایی‌شناسی بیش‌ازپیش احساس می‌شود.

با کنار گذاشتن بررسی تخصصی و عمیق رشته آموزش ارتباط تصویری در این پژوهش، براساس جدول شماره (۲)، رشته آموزش ابتدایی با ۹ واحد درسی هنری و زیبایی‌شناسی، در رتبه اول، رشته آموزش زبان و ادبیات فارسی، در صورت انتخاب واحدهای هنری در جدول واحدهای اختیاری از سوی دانشجویان، با ۷ واحد، در رتبه دوم و آموزش زبان عربی و آموزش کودکان استثنایی با ۴ واحد درسی هنری در رتبه سوم و سایر رشته‌ها هرکدام با ۲ واحد، در پایین‌ترین رتبه قرار دارند. در مهارت آموزان، ابتدا رشته مربی امور تربیتی با ۲ واحد (عملی-نظری) و پس‌از آن رشته آموزگار ابتدایی با دو واحد نظری و سایر رشته‌ها (۲۲ رشته) بدون هیچ واحد عملی یا نظری مرتبط با تربیت زیبایی‌شناسی، در پایین‌ترین رتبه قرار دارند.

در مجموع آنچه از مطالب مطرح‌شده دریافت می‌شود، این است که در وضع موجود، توجه مختصری به تربیت زیبایی‌شناسی در تمامی رشته‌های کارشناسی پیوسته، (به‌غیر از آموزش ابتدایی) شده است و رشته‌های مهارت آموزان ماده ۲۸ حتی از آن توجه مختصر نیز محروم بودند؛ اما این مقدار، با نگاه تربیت زیبایی‌شناسی همگانی به برنامه درسی و مأموریت دانشجو معلمان در اجرا و ارائه زیبایی‌شناسانه محتوا که باید منجر به یادگیری معنی‌دار، ماندگار و لذت‌بخش شود و رشد همه‌جانبه شخصیت دانش‌آموزان را در پی داشته باشد؛ ناچیز و قابل‌گسترش است و می‌تواند واحدهای درسی تربیت زیبایی‌شناسی، حداقل به ۵ واحد (دو واحد نظری سه واحد عملی) در همه رشته‌ها، افزایش یابد. همچنین این واحدها می‌بایست با حرفه معلمی متناسب باشد. از مهارت‌های زیبایی‌شناسانه مهم و کاربردی در همه زمینه‌های تربیتی و رشته‌ها، هنر سخنوری و خوشنویسی است. هنر سخنوری می‌تواند با افزایش تعداد واحد درسی کاربرد زبان در تربیت، ذیل این درس قرار گیرد و خوشنویسی

نیز با افزایش واحد درسی کاربرد هنر در تربیت، ذیل این درس در برنامه‌درسی کلیه رشته‌ها (به‌جز رشته آموزش ابتدایی) گنجانده شود. همچنین همه رشته‌های ماده ۲۸، می‌توانند حداقل از ۲ واحد (۱ واحد عملی، ۱ واحد نظری) تربیت زیبایی‌شناسی سه‌ساعته برخوردار باشند. در اینجا لازم است به نقش بی‌بدیل اساتید دارای سواد و تجربه زیبایی‌شناسی تأکید شود. حتی در رشته‌هایی که فاقد واحدهای تربیت زیبایی‌شناسی هستند، استاد زیبایی‌شناس می‌تواند با به خدمت گرفتن راهبردهای خلاقانه و زیبایی‌شناسانه، دانشجویان را در مسیر رشد و بالندگی و کسب شایستگی‌های مختلف حرفه‌ای، به‌ویژه شایستگی زیبایی‌شناسانه قرار دهد.

جدول (۲): واحدهای درسی مرتبط با تربیت زیبایی‌شناسی رشته‌های مختلف در دانشگاه فرهنگیان

رشته	تعداد کل واحدها	تعداد واحدهای مرتبط با تربیت زیبایی‌شناسی	درصد واحدهای مرتبط با تربیت زیبایی‌شناسی
آموزش ابتدایی	۲+۱۵۰ واحد اختیاری	۹	۵٪/۹۲
آموزش زبان و ادبیات فارسی	۴+۱۴۹ واحد اختیاری	۷	۴٪/۵۷
آموزش زبان عربی	۴+۱۴۵ واحد اختیاری	۴	۲٪/۶۸
آموزش کودکان استثنایی	۴+۱۵۰ واحد اختیاری	۴	۲٪/۵۹
آموزش الهیات، علوم اجتماعی، جغرافی، فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی، ریاضی، زبان انگلیسی، تاریخ، تربیت بدنی و راهنمایی و مشاوره	۴+۱۵۰ واحد اختیاری	۲	۱٪/۳۰
آموزگار ابتدایی	۲۵ واحد	۲ واحد نظری	۸٪
مهارت آموزان ماده ۲۸ (دوره یک‌ساله)	۲۲ واحد	۲ واحد (۱ واحد نظری و ۱ واحد عملی)	۹٪/۰۹
سایر رشته‌ها (۲۲ رشته)	۲۲ واحد	-	-
آموزش ارتباط تصویری ^۱	۴+۱۵۰ واحد اختیاری	۹۲ واحد	۶۰ درصد

سؤال دوم: راهبردهای آموزشی مبتنی بر تربیت زیبایی‌شناسی در نظام تربیت معلم کدام است؟ کدگذاری باز: پس از ثبت مصاحبه‌ها در مرحله اول کدگذاری، نکات کلیدی مصاحبه‌ها شناسایی و عناوینی برای آن‌ها در نظر گرفته شد. در این مرحله پژوهشگر با ذهنی باز و بدون محدودیت به نام‌گذاری مفاهیم می‌پردازد. در جدول شماره (۳) نکات کلیدی و عناوین مرتبط با آن‌ها آورده شده است.

۱. این رشته نیاز به بررسی همه جانبه، هم از نظر واحدهای درسی و هم تناسب با نیازهای روز دانش‌آموزان، در یک پژوهش جداگانه‌ای دارد.

جدول (۳): کدگذاری باز

نشانهگر	نکات کلیدی (شواهد گفتاری)	کدهای باز (مفاهیم اولیه)
A1	یکی از ملاک‌های معلم خوب و اثربخش و دلپذیر، می‌تواند ظاهر و فرم آراسته و بیان درست باشد و بعد دانش‌آموزان او را کشف می‌کنند که چه می‌خواهد بگوید.	≠ دلپذیری معلم با ظاهر و فرم آراسته و بیان درست
A2	من در شروع کلاس‌هایم با گچ‌های رنگی روی تخته کلاس نوشته‌هایی می‌نوشتیم و آثار آن را روی دانش‌آموزان می‌دیدم؛ یعنی بعد از ۲۰ سال آن خاطره را دارند که به جهت اثرگذاری فرم زیبا است.	≠ شروع زیبایی‌شناسانه ≠ اثرگذاری فرم زیبا
A3	کارگروهی که انجام می‌دهند؛ تولید هنری که می‌کنند؛ خلاقیتشان شکوفا و احساساتشان قوی می‌شود. درکشان از طبیعت قوی می‌شود و عمیقاً به مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی می‌پردازند و یاد می‌گیرند.	≠ انجام کار گروهی ≠ شناخت مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی با تولید هنری
A4	هنوز بچه‌ها خاطرات خط من را روی تخته و آن تابلوهای الفبایی که خودم رنگ‌آمیزی کرده بودم با زیبایی و نصب می‌کردم به یاد دارند. هر دفعه که ما را می‌بینند می‌گویند آقا ما فقط آن سال زبان یاد گرفتیم.	≠ استفاده از عناصر زیبایی‌شناسی در تدریس
A5	چه اشکالی دارد در آن درسی که بحث هنری هست استاد مربوطه بگوید هنرهای محلی و بومی منطقه خودش را جمع‌آوری کند حالا به صورت تصویر و توضیح، بعد بیاورد این‌ها را ارائه کند به دانشجویان.	≠ انجام پروژه‌های هنری بومی محلی
A6	در خود تربیت‌معلم شب‌ها که در خوابگاه هستند اگر بشود یک استادی دعوت بکنند، یواش‌یواش بچه‌ها را جذب بکند. استاد خوشنویسی باشد؛ استاد طراحی باشد؛ استاد فن بیان باشد؛ استاد قصه‌گویی باشد که بخش عملی‌اش قوی‌تر باشد.	≠ اجرای فوق‌برنامه هنر به شکل عملیاتی ≠ دعوت از استاد هنرمند ماهر میهمان
A7	مدرسی که برنامه‌های جنبی دارد؛ مثلاً بازدید از نمایشگاه‌ها، مواجهه با آثار برتر این‌ها در راستای تربیت زیبایی‌شناسی است.	≠ بازدید از نمایشگاه و مواجهه با آثار برتر.
A8	دانشجو در یک فضای زیبا و با طراوت هست که خلاقیتش می‌تواند شکوفاتر بشود، پردازشش در بحث زیبایی‌شناسی هم تقویت بشود.	≠ استفاده از فضای فیزیکی زیبا و با طراوت
A9	سمیناری یک‌روزه یا چندساعته باشد و از بهترین اساتید دعوت شود.	≠ برگزاری سمینار و دعوت از اساتید برتر

تدریس در فضای پویا ≠	A10	بعضی از این جلسات را در فضاهایی مثلاً موزه آستانه‌ی حضرت معصومه (س)، یک رایزنی بشود، یکی از اساتید بیاید در آن فضا صحبت بکند.
حساس کردن فراگیران به کیفیت‌های زیبایی‌شناسی در دروس ≠ یادآوری مصادیق زیبایی‌شناسی در درس‌ها ≠ ایجاد حساسیت نسبت به محرک‌های طبیعی ≠	B1	برودی آن حساسیت sensitive که اشاره می‌کند در بحث هنر، همین است. این که من دانش آموز را نسبت به این که اگر دو بعلاوه دو را چهار می‌نویسد این ریاضی نیست این توازن و تقارن که در مقوله هنر وجود دارد اینجا هم هست. به‌انحاء مختلف این مصادیق هنر و زیبایی‌شناسی باید یادآوری شود. نسبت به صدای گنجشک هم می‌شنود، حساس باشد.
مدرس عنصر اصلی ≠	B2	عنصر اصلی در این زمینه (تربیت زیبایی‌شناسی) مدرس است.
توانایی حل فی‌البداهه مسائل ≠	B3	معلم وقتی روی صحنه می‌رود باید بتواند فی‌البداهه مسائل را حل کند.
استفاده از قالب‌های مختلف بیان مقاصد (کلامی، ادبی، نقاشی، شعر، طنز، نمایش، انیمیشن و ...) ≠ تنوع و تازگی کار معلم با راهبردهای زیبایی‌شناسانه.	C1	زیبایی‌شناسی آمیخته به خلاقیت و نقد و خیرگی است. فردی که به خلق زیبایی‌ها و ارائه مقاصد خویش در قالب‌های مختلف بیانی (کلامی، ادبی، نقاشی، شعر، طنز، نمایش، انیمیشن و غیره) می‌پردازد شق‌ها و الترناتیو‌های گوناگونی در اختیار دارد که می‌تواند در زمان نیاز از آن‌ها استفاده نماید و فردی که به آن‌ها مجهز نیست کسالت خمودگی و یکنواختی را در کار او خواهد بود.
مشارکت دانشجویان در تعیین اهداف ≠ حضور در مراکز هنری مختلف ≠	C2	دانشجو معلمان در تعیین اهداف آموزشی دخالت و مشارکت داشته باشند و در مراکز هنری مختلف حضور داشته باشند.
مدیریت اخلاقی کلاس با زیبایی‌شناسی ≠	D1	اگر زیبایی‌شناسی درست تدریس و حاکم بشود، تمام این مهارت‌ها عزت‌نفس آن اعتماد به نفس آن ارتباط خوب احترام ادب همه این‌ها می‌آید؛ چون اخلاق جزئی از زیبایی‌شناسی است.
معلم زیبایی‌شناس منسجم است ≠	D2	معلمی که زیبایی‌شناسی نداند و اهل هرج و مرج باشد، نمی‌تواند معلم خوبی باشد. انسجام در مخاطب، امنیت و آرامش به وجود می‌آورد.
تلفیق فضای دیجیتال با کلاس هنر ≠	E1	آن قدر فضای دیجیتال گسترده شده، به راحتی می‌توانیم وارد فعالیت‌های کلاسی کنیم. نه تنها وارد فعالیت کلاس هنر بلکه وارد فعالیت‌هایی کنیم که تلفیق می‌شود با درس‌های دیگر.
استفاده از مستندسازی ≠ استفاده از ساخت کلیپ ≠	E2	مستندسازی ساخت کلیپ، این‌ها در درونش عناصر زیبایی‌شناسی فوق‌العاده‌ای وجود دارد. بحث تدوین، چینش تک تک

	پلان‌ها که عکس‌های تکرار شده است. این‌ها به شدت کمک می‌کند؛ مثل کلاژ می‌ماند.	
<p>≠ تئاتر و نمایش یکی از مهم‌ترین راهبردهای هنری</p> <p>≠ فیلم‌سازی فعالیت گروهی هنری</p> <p>چندوجهی</p> <p>≠ استفاده از عکاسی.</p>	این‌ها همه‌شان می‌توانند در یک فعالیت گروهی همان‌طور که تئاتر و نمایش یکی از مهم‌ترین هنرهاست، در حوزه آموزش فیلم چند پله بالاتر است. به سبب این‌که مهارت‌های ویژه‌تری مثل عنصر تصویربرداری قاب‌بندی، این‌ها اضافه می‌شود؛ رنگ‌بندی اضافه می‌شود؛ بحث تدوین اضافه می‌شود. همین‌طور ما نباید از عکاسی غفلت کنیم.	E3
<p>≠ عالم خیال (تخیل)</p> <p>≠ طراحی بازی‌های آموزشی هدفمند</p>	در مورد هنر گفتیم بحث عالم خیال که در عالم هنر خیلی مهم است. بازی آزاد خیال یعنی همان؛ و طراحی بازی به سبب تقرب اهداف در حوزه آموزش، تقریباً هم‌تراز هنر است.	E4
<p>≠ آشنایی و استفاده از زیبایی‌های فضای مجازی</p>	دانش‌آموز زیبایی را که در فضای مجازی می‌بیند در واقعیت نمی‌بیند. این هم باز یک مقوله‌ای است که باید بچه‌ها یک آشنایی کلی برایشان ایجاد بشود.	F1
<p>≠ قصه‌نویسی راهبردی برای رسیدن به خلاقیت و زیبایی</p>	معمولاً توی دنیا برای پرورش خلاقیت و زیبایی افراد می‌گویند آقا شما قصه بنویسید برای ما در ۱۰۰ کلمه. من ۱۰ کلمه می‌دهم، ۹۰ کلمه شما بگذار کنارش، به یک قصه برس؛ یعنی در فشردگی به زیبایی برسد.	F2
<p>≠ پرداختن به زیبایی به صورت گام‌به‌گام</p>	ما زیبایی رو گام‌به‌گام برداریم مثلاً اول محیط رو انجام بده بعد لباس‌ها را، بعد سخن‌گفتنت را انجام بده، بعد آرام‌آرام تفکرت را.	F3
<p>≠ معلم، رسانه انسانی</p>	اصلاً معلم نیازی به ابزار ندارد، معلم خودش ابزار است.	F4
<p>≠ کارورزی زیبایی‌شناسانه</p>	ما از بچه‌ها بخواهیم در کارورزی، تدریستان با استفاده از عناصر هنری باشد و عناصر زیبایی‌شناسی را در تدریس معلمان شناسایی کنند.	F5
<p>≠ استفاده از خرده مهارت‌های زیبایی‌شناسی در معلمی</p>	هنر و تدریس نمی‌خواهیم جنبه تخصصی بگیرد، یا اینکه با خط خوش بنویسد، ورودش به کلاس نسبت به‌روز دیگر متفاوت باشد. امروز بچه‌ها را یک نوع خطاب کرد، فردا یک نوع دیگر خطاب کند همراه با احترام.	F6
<p>≠ استفاده از طنز و خلاقیت کلامی</p>	معلمی که می‌تواند هم‌زمان طنز و خلاقیت کلامش رو گاهی اوقات توی گفته‌هایش بیان کند، این‌ها کمک می‌کند که بچه‌ها خلاق بشوند.	F7
<p>≠ استفاده از لفظ و لحن لذت‌بخش</p> <p>≠ استفاده از اشعار زیبا</p> <p>≠ همراه کردن لذت فهم با زیبایی</p>	کس چو یوسف حسن در عالم ندید/ حسن آن دارد که یوسف آفرید/ گر سزد بر حسن یوسف، آفرین/ چیست مدح حسن یوسف آفرین. این کلمه آفرین هر جا یک‌جور تلفظ می‌شود. یک نوع لحن دارد بعد این خودش لذت‌بخش است. وقتی از یک مبحثی از یک کلامی لذت ببرد، قطعاً پس‌و‌پیشش رو	F8

	دریافت می‌کند. یک شعر می‌گوییم می‌آید آن حرفی که قبلاً گفتیم رو تا مدت‌ها جذب می‌کند.	
F9	من فکر می‌کنم که اگر ما فضایی ایجاد کنیم که تدریس- هامون چه تو دانشگاه و چه تو دبستان‌ها یک فضای آزاد باشد؛ تربیت هنری باشد؛ در این آزادی می‌تواند همراه با تلفیق، بیافریند.	≠ ایجاد فضای هنری آزاد و امن برای آفرینش و تلفیق
F10	تأکید بر معلم چند حسی و چند مهارتی، معلم زیبایی‌شناس و فکور، معلم اگر به این‌ها رسید قطعاً حرفش در هر زمان با هر وسیله‌ای یا بی هر وسیله‌ای، تأثیرگذار هست.	≠ تربیت چند حسی و چند مهارتی
G1	اگر کسی چیزی را با هنر بتواند تدریس کند خیلی موفق‌تر است تا این‌که خشک‌و‌خالی فقط ریاضی تدریس کند. اگر اساتید ما مسلط به زیبایی‌شناسی باشند و بتوانند تمام دروس را از یک جنبه زیبایی‌شناسی ببینند؛ به راحتی می‌توانند دانشجویانشان را به سمت موفقیت هدایت کنند. هنر را با دروس دیگر تلفیق کنند و آن‌ها را به زیبایی دعوت کنند.	≠ لزوم تسلط اساتید به زیبایی‌شناسی ≠ تلفیق هنر و زیبایی‌شناسی با سایر دروس
G2	ناخودآگاه، همه انسان‌ها به سمت زیبایی کشیده می‌شوند. تدریس زیبا هم خودش زیبایی‌شناسی است.	≠ صبغه هنری تدریس
G3	برای درک نسبت فیبوناچی (۱، ۱، ۲، ۳، ۵، ۸، ۱۳، ۲۱، ۳۴، ...) باید گل آفتاب‌گردان را نشان بدهم گل برگ‌ها را بشماریم. همه فرد است. دقیقاً همان نسبت قرارگیری این برگ‌ها و نسبت قرارگیری تخمه‌های داخل آفتاب‌گردان، این‌ها همه اصول دارد، زیبایی و زیبایی‌شناسی دارد.	≠ استفاده از عناصر طبیعت در تدریس ≠ کشف اصول زیبایی از پدیده‌های طبیعی
G4	می‌شود همایش گذاشت از اساتید درجه یک، واقعاً کسانی که در زیبایی‌شناسی تبحر دارند استفاده کرد.	≠ برگزاری همایش
G5	جشنواره‌های هنری برگزار شود و خود مسئولین، هنر را باور کنند.	≠ برگزاری جشنواره هنری
G6	اتاق ویژه‌ای برای آموزش و کارگاه هنر در نظر گرفته شود. بهترین جای دانشگاه باید برای کلاس و کارگاه هنر باشد.	≠ اختصاص فضای مناسب برای کارگاه هنر
H1	می‌شود برای مدرس‌ها کارگاه‌هایی برگزار کرد که به سبک و روش‌های تدریستان یک تغییراتی بدهند که برای دانشجویی که حالا از آن طرف کشور ما آمده، بداند که می‌شود درس الهیات، درس قرآن را درس چه و چه را با هنر زیباتر تدریس کرد.	≠ برگزاری کارگاه تدریس زیبایی‌شناسانه برای همه مدرسان
H2	الآن مدرسی که وارد کلاس می‌شود؛ یک خط زیبا روی تابلو می‌نویسد؛ بچه‌ها خیلی علاقه‌مند می‌شوند هم به مدرس‌شان هم به هنر. می‌دانند که اگر زمانی معلم شدند، یک خط	≠ تأثیر هنر مدرس، بر نگرش و عاطفه تحصیلی دانشجویان

	زیبایی پای تابلو بنویسند، این تأثیر مستقیمی روی دانش‌آموزان می‌تواند داشته باشد.	
H3	من وقتی که قصه‌گوی خوبی باشم وقتی که بتوانم درس را همراه کنم با قصه، قاعدتاً خیلی اثربخش‌تر خواهد بود.	≠ اثربخشی تدریس با قصه‌گویی
H4	کنار سرفصل تجویز شده من میام یکسری مطالب را خودم اضافه می‌کنم. از دانشجو می‌خواهم که این کار را انجام بدهد. آن قسمت تجویز نشده است که در اختیار دانشجویم هست که او باذوق و شوق و سلیقه‌ی خودش آن کار را کنار این کار تجویز شده انجام بدهد.	≠ اضافه کردن بخش غیر تجویزی به سرفصل‌ها
H5	می‌شه با گذاشتن کارگاه، رشته‌های دیگر رو هم باهنر عجین کرد.	≠ برگزاری کارگاه تلفیق هنر
I1	یعنی اگر کسی بخواهد تدریس درست انجام بدهد، هم دانایی زیاد می‌خواهد و هم رعایت بسیاری از جزئیات را می‌خواهد. معلم‌های ما عموماً ندارند. درک درستی از آن لحظه ندارند و رفلکس مناسبی هیچ‌وقت انجام نمی‌دهند.	≠ لزوم دانایی معلم در تدریس ≠ دادن بازخورد مناسب به دانشجو
I2	همین دانشگاه باید جلسه نقد فیلم داشته باشد. بهترین افراد را دعوت کنند که از دنیای هنر دور نیستند و به‌روز هستند.	≠ برگزاری جلسه نقد فیلم ≠ دعوت از هنرمندان مهمان و به‌روز
I3	یکی از مواردی که باید در هنر به آن اشاره و توجه بشود، بحث زیبایی‌شناسی کاربردی است.	≠ استفاده از زیبایی‌شناسی کاربردی
J1	چند تا اردوی هنری ما داریم در مدارس؟	≠ برگزاری اردوی هنری
J2	وقتی این محیط خیلی پرایش مأنوس و گرم و جذاب باشد، می‌ماند. مثلاً امروز بعد از ظهر تئاتر داریم، امروز نمایشگاه نقاشی داریم.	≠ فوق‌برنامه جذاب با رشته‌های هنری ≠ برگزاری نمایشگاه
K1	ریاضی همه‌اش زیبایی هست. علوم اصلاً درک زیبایی ست. اجتماعی درک روابط زیبا بین آدم‌هاست همه آن‌ها زیباست. ادبیات که سراسر زیباست. ادبیات در مقوله هنر است البته. ولی هنر ایستاده و پرچم زیبایی‌شناسی را بلند کرده. اگر نه همه دروس می‌توانند جنبه هنری داشته باشند.	≠ توجه به جنبه هنری و زیبایی‌شناسی درس‌ها. ≠ برافراشته بودن پرچم زیبایی‌شناسی به‌وسیله هنر
K2	محیط متنوع همان تلفیق هست. شما همه‌چیز را ریختی. هرچقدر طبیعی‌تر و هرچقدر هم واقعی‌تر برای بچه بهتر.	≠ محیط متنوع واقعی همان تلفیق
K3	گاردنر اعتقاد به مرکز صدا مرکز فیلم مرکز کتاب، به این‌ها اعتقاد دارد و خودش هم می‌گوید هر چه متنوع‌تر بهتر، بی‌نهایت تنوع.	≠ ایجاد مرکز صدا مرکز فیلم مرکز کتاب
K4	دارم می‌گویم که اگر روش تدریس ما جستجوگرایانه باشد؛ یعنی این‌که کودک را آزاد بگذاریم برود با جستجو نوک بزند و بردارد، می‌شود کودک خلاق. این محیط غنی درست کردن کار یک معلم خلاق است.	≠ تدریس جستجوگرایانه موجب رشد خلاقیت

≠ ایجاد محیط غنی توسط معلم خلاق.		
≠ وارد کرد انعطاف‌پذیری ≠ وارد کردن هنر ورزی ≠ حمایت از روش‌های نوآورانه	سیستم آموزش و تدریس باید عوض شود. انعطاف‌پذیری و هنر ورزی وارد تربیت‌معلم شود و روش‌های تدریس خلاق مورد حمایت قرار گیرند.	L1
≠ پرهیز از تدریس یکنواخت توسط معلم زیبایی‌شناس ≠ آمادگی برای نقدپذیری	یکی از نشانه‌ها و پیامدهای زیبایی‌شناسی، کاربرد روش‌های خلاقانه در تدریس است؛ چراکه معلمان دارای ویژگی زیبایی‌شناسانه کلاس درس یکنواخت را قبول ندارند و برای نقدپذیری آماده‌اند.	L2
≠ رویکرد یادگیرنده محور ≠ تغییر نگرش معلمان به روش‌های نوین تدریس ≠ تعامل با گروه همسالان	تغییر جایگاه کتاب محوری به یادگیرنده محوری، تغییر نگرش معلمان به تدریس نوین، تعامل دانش‌آموزان با گروه همسالان، ایجاد محیط خلاق برای یادگیری این‌ها اصول تربیت زیبایی‌شناسی در تربیت‌معلم می‌تواند باشد.	L3
≠ تأکید بر تفاوت‌های فردی ≠ تأکید بر هدایتگری معلم	از اصول و معیارهایی برای تربیت زیبایی‌شناسی در نظام تربیت‌معلم تأکید بر تفاوت‌های فردی و هدایتگری معلم است.	L4
≠ در معرض تجربه زیبایی‌شناسی بودن	مهم در آموزش، در معرض تجربه زیبایی‌شناسانه قرار گرفتن است. از مفهوم پلات در ادبیات داستانی تا هنرهای تجسمی و نمایشی.	M1
≠ آموزش در قالب نمایش ≠ آموزش بارنگ شناسی و حجم شناسی ≠ آموزش از طریق نقاشی و ادبیات	ممکن است فن‌ها خیلی زیاد باشد: یعنی ما آموزش‌هایی در قالب نمایش داریم، پداگوژیک داریم، رنگ‌شناسی داریم، آموزش در قالب حجم شناسی داریم، سفالگری و نقاشی داریم. همه این‌ها و ادبیات.	M2
≠ ترکیب ایده‌های آموزشی با عناصر فرهنگی و بومی ≠ استفاده از هنر چیدمان در آموزش	باید یک سری ایده‌ها ترکیب شود با چیزهایی که خودمان داریم. در ادبیاتمان در حرف زدندان و در پوششمان، رنگ‌آمیزی‌مان؛ حتی چیدمان فضا، شما از ایده اینستاالیشن Installation art برای آموزش می‌توانید استفاده بکنید.	M3

کدگذاری محوری: در این گام مفاهیم اولیه و ثانویه بعد از جرح و تعدیل (حذف و ادغام) و براساس قرابت و مشابهت طبقه‌بندی شدند و کدها در قالب مقوله‌ها کاهش پیدا کردند. در جدول (۴) به صورت تجمیعی مفاهیم و مقوله‌ها و مقوله‌های محوری گزارش شده است.

جدول (۴): مؤلفه‌ها و مقوله‌های راهبردهای آموزشی تربیت زیبایی‌شناسی

مقوله کانونی	مقوله‌های عمده	مقوله	مفاهیم (ثانویه)
راهبردهای زیبایی‌شناسانه	زیبایی‌شناسی کالبدی	استفاده از فرم‌های زیبا	ظاهر آراسته و بیان زیبا، فرم زیبا، هنر چیدمان
		فضای زیبا	فضای فیزیکی زیبا، فضای زیبا و با طراوت
	مهارت‌های خرد زیبایی‌شناسی	مهارت‌های خرد با صبغه هنری	شروع زیبایی‌شناسانه، مشارکت، خرده مهارت، لفظ و لحن، شعر زیبا، طنز و خلاقیت کلامی
		کارگروهی	کارگروهی
	روش‌های مبتنی بر زیبایی‌شناسی	کارگروهی	تدریس در فضای پویا
		فضای هنری پویا	پروژه هنری بومی
		پروژه هنری	قصه‌گویی و قصه‌نویسی، روش مبتنی بر هنرهای نمایشی، آموزش مبتنی بر عناصر زیبایی‌شناسی، آموزش مبتنی بر هنر- های تجسمی و ادبی
		روش‌های مبتنی بر رشته‌های هنری	آموزش مبتنی بر تولید هنری
	تدریس زیبایی شناسانه	تولید هنری	هنرمند مهمان به‌روز
		هنرمند مهمان	لذت بخشی فهم با زیبایی، تنوع و تازگی
	فعالیت‌های زیبایی‌شناسانه دانشجو محور	بهبخت درونی	نقد و خبرگی، تدریس زیبایی‌شناسانه، فی‌البداهه بودن، دانایی معلم، بازخورد مناسب، انسجام، تفاوت‌های فردی، ایجاد فضا برای خلاقیت، روش‌های نوآورانه، تخیل، استفاده از عناصر طبیعی، تعامل، روش جستجوگرایانه، انعطاف‌پذیری
		عناصر تدریس زیبایی‌شناسانه	مراکز یادگیری هنری، اختصاص کارگاه
		مراکز یادگیری	برگزاری سمینار، برگزاری همایش، برگزاری و بازدید از نمایشگاه، مواجهه با آثار برتر، جشنواره هنری، نقد فیلم، اردوی هنری (گردش علمی- هنری)
	روش‌های زیبایی شناسانه مبتنی بر فناوری	فعالیت‌های دانشجو محور	فوق برنامه دانشجویی، فوق برنامه هنری
		فوق برنامه جذاب	مستندسازی، تربیت چند حسی، ساخت کلیپ، فیلم‌سازی، فضای مجازی، فضای دیجیتال، مرکز صدا و فیلم
	روش‌های زیبایی شناسانه مبتنی بر فناوری	روش‌های چند حسی چند مهارتی	تجربه زیبایی‌شناسی، کارورزی زیبایی‌شناسانه، زیبایی‌شناسی کاربردی، هنر ورزی، قالب‌های متنوع بیان ایده
تجربه‌های زیبایی شناسانه		توانمندسازی زیبایی‌شناسانه	برگزاری کارگاه تدریس زیبایی‌شناسی، برگزاری کارگاه تلفیق، رسانه انسانی، مدرس عنصر اصلی، تأثیر عاطفی مدرس
سواد زیبایی‌شناسی	توانمندسازی زیبایی‌شناسانه مدرسین	کشف اصول زیبایی	

راهبردهای زیبایی‌شناسی عمومی	ایجاد حساسیت و درک زیبایی‌شناسی	کیفیت زیبایی‌شناسی دروس، مصادیق زیبایی‌شناسی دروس، جنبه‌های هنری درس‌ها، ایجاد حساسیت، هنر شاخص زیبایی‌شناسی	
	مدیریت زیبایی‌شناسانه	مدیریت زیبایی‌شناسانه کلاس	
	تلفیق زیبایی‌شناسانه	محیط متنوع، اجتناب از تدریس مکانیکی، تلفیق، محیط غنی	
	راهبردهای دانشجوی محور	نقدپذیری، یادگیرنده محور، برنامه درسی غیر تجویزی، روش‌های نوین، هدایت‌گری، فضای روانی و عاطفی امن، روش‌های مبتنی بر بازی	
۱ مقوله کانونی	۹ مقوله محوری	۲۱ مقوله	جمع ۸۳ مفهوم

نتایج برآمده از تحلیل داده‌ها، کدگذاری‌ها و مقوله‌های استخراج‌شده، نشان می‌دهد که راهبردهای آموزشی تربیت زیبایی‌شناسی در دانشگاه فرهنگیان موارد زیر را در برمی‌گیرد:

راهبرد زیبایی‌شناسی کالبدی: در راهبردهای آموزشی زیبایی‌شناسی، ویژگی‌های ظاهری و زیبای استاد دارای جایگاه مهمی است. دانشجو پیش از توجه به هر محتوایی، به‌ظاهر آراسته، بیان شیوا و هنرمندانه، لحن مناسب، پوشش مناسب و زیبا، رفتارهای زیبا و پسندیده، خط و شکل نوشتن که بیانگر رسم هنری اندیشه استاد است، توجه می‌کند. همچنین، برخورداری مجموعه فضاهای فیزیکی و آموزشی، به‌ویژه فضای کلاس، از عناصر زیبایی‌شناسی مانند رنگ مناسب، چیدمان مطلوب، عناصر طبیعی و شاخص‌های معماری متناسب با فرهنگ ایرانی-اسلامی، چون تناسب، تعادل، هماهنگی، تقارن و... دانشجو را به توجه و تأمل فرامی‌خواند. استفاده از این عناصر، محیط بصری زیبا و چشم‌نوازی را رقم می‌زند و ضمن توسعه تربیت بصری، باعث می‌شود فضای آموزشی از پراکندگی، شلختگی و آلودگی بصری به دور باشد و چشم بیننده که همیشه تشنه معناست، فرصت معنا سازی و یادگیری دلپذیر داشته باشد.

مهارت‌های خرد زیبایی‌شناسی: دانشجو معلمان طی حضور چهارساله خود در دانشگاه فرهنگیان، به‌مرور زمان مهارت‌های خرد تدریس را می‌آموزند تا به کسب و توسعه هویت حرفه‌ای نائل شوند. چنانچه در مهارت‌های خرد، از عناصر زیبایی‌شناسی و رشته‌های هنری استفاده شود علاوه بر جذابیت، یادگیری عمیق و ماندگار اتفاق می‌افتد. مثلاً در مهارت شروع زیبایی‌شناسانه از خط زیبا، قصه، ساخت شعر، ریتم و آهنگ استفاده شود یا در مهارت توضیح، از لفظ و لحن زیبا و متنوع، به همراه زبان بدن و تنوع صدا بهره‌برد. همچنین به‌کارگیری طنز، شوخ‌طبعی، ضرب‌المثل، سخنرانی بداهه و حتی کاریکلماتور، فرم‌های متنوع و تازه‌ای را برای بیان ایده و احساس در اختیار استاد و دانشجو قرار می‌دهد.

روش‌های مبتنی بر زیبایی‌شناسی: این روش‌ها بر پایه هنر یا رشته‌های هنری به صورت یک‌رشته یا تلفیقی از آن‌ها شکل می‌گیرد. این روش‌ها متنوع، جذاب، درگیرانه و همراه با تولید و مناسب با فطرت انسان است؛ بنابراین نگرش مثبت، توجه، خلاقیت و مشارکت دانشجویان را جلب می‌کند و موجب یادگیری معنی‌دار می‌شود. هراندازه استاد آگاهی و مهارت بیشتری از رشته‌های هنری داشته باشد، بیشتر از این روش‌ها بهره می‌گیرد. استفاده از قصه‌گویی و روایت، هنرهای نمایشی و هنرهای تجسمی و... هم در جلب توجه و هم در استمرار آن و ایجاد فرصت‌های یادگیری مشارکتی مفرح، بسیار مؤثر است.

تدریس زیبایی‌شناسانه: تدریسی فعال، تعاملی، گیرا، نوآورانه و زیبایی‌شناسانه است. از ویژگی‌های این راهبرد، حضور تجارب زیبایی‌شناسی، تجارب عاطفی، ادراک چند حسی، چالشی بودن و آموزش همراه با لذت است. از عناصر این راهبرد می‌توان بر تخیل، بازخورد مناسب، انسجام، انعطاف و توجه به قابلیت‌های منحصربه‌فرد دانشجویان اشاره کرد. در برخی پژوهش‌ها مانند (Mirarefin, Mehrmohammadi, AliAsgari and hosseinnejad, 2019) گنجانیدن تدریس زیبایی‌شناسانه به‌عنوان یک واحد درسی مجزا در برنامه درسی تربیت‌معلم، پیشنهاد شده است. یکی از مؤلفه‌های این نوع تدریس، اکتشافی بودن آن است. دانشجویان می‌توانند هم‌ظرفیت‌های وجودی خود و هم محیط اطرافشان را کشف کنند.

راهبردهای زیبایی‌شناسانه دانشجو محور: در نظام تربیت‌معلم تحول‌گرا و برخوردار از نتایج پژوهش‌ها، تمرکز بر رویکرد دانشجو محور، یک راهبرد قابل قبول است. در این رویکرد فعالیت‌های یادگیری، بر مبنای نیاز و علاقه و مشارکت دانشجویان شکل می‌گیرد. هنر و زیبایی‌شناسی فرصت‌های متنوعی را در این زمینه پیشنهاد می‌کند. از آن جمله، برگزاری نمایشگاه و ژورمان^۱ هنری (قضاوت آثار هنری)، برگزاری سمینار و جشنواره و همایش و فعالیت‌های مکمل زیبایی‌شناسانه که در ساعت‌های غیررسمی انجام می‌شود. این راهبرد با سازنده‌گرایی قرابت دارد و به دانشجویان کمک می‌کند تا ضمن شرکت در تجربیات زیبایی‌شناسانه در ساخت مفاهیم نیز نقش داشته باشند.

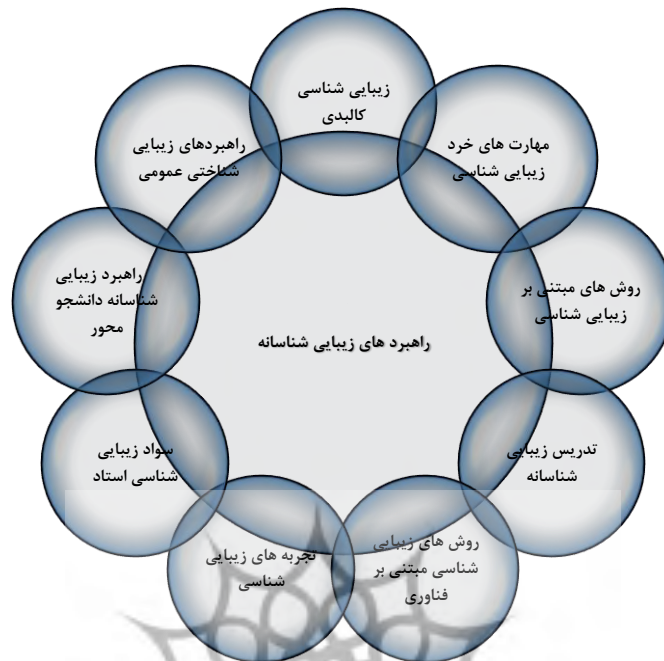
راهبردهای زیبایی‌شناسانه مبتنی بر فناوری: در شرایط گوناگون به‌ویژه شرایط کنونی (آلودگی دنیا به ویروس کرونا) که ضرورتاً استفاده‌های آموزشی، فرهنگی و هنری از فضاها دیجیتالی و مجازی افزایش پیدا کرده است، بهره‌مندی از راهبردهای زیبایی‌شناسانه مبتنی بر فناوری می‌تواند در یادگیری معنی‌دار و لذت‌بخش، بسیار مؤثر باشد. اساتید و دانشجویان با تسلط بر این عرصه و تلفیق آن با سایر مهارت‌ها می‌توانند ضمن آشنایی و استفاده از زیبایی‌ها و امکانات این فضاها، تدریس و یادگیری دل‌چسبی را تجربه نمایند. روش‌هایی مانند سناریونویسی و فیلم‌سازی به‌صورت گروهی، مستندسازی آموزشی، عکاسی روایتی (عکس‌های پی‌درپی)، به‌صورت چند حسی تمامی ظرفیت‌های دانشجویان را

برای تولید اثر آموزشی زیبایی شناسانه درگیر می‌کند. همچنین استفاده از نرم‌افزارهای متنوع تولید محتوا، شرایط و امکانات مناسبی را برای تولید محتوای چندرسانه‌ای و تعاملی، به همراه بهره‌گیری از عناصر زیبایی‌شناسی به وجود می‌آورد.

تجربه‌های زیبایی‌شناسی: یادگیری وابسته به تجربه است. اگر این تجربه دارای ویژگی زیبایی‌شناسی باشد، رسیدن به اهداف آموزشی را به همراه لذت زیبایی‌شناسی تضمین می‌کند. برودی تفاوت تجربه زیبایی‌شناسی با دیگر تجربه‌ها را شناخت همراه با احساس و عاطفه می‌داند. همراهی این دو باهم باعث نگرش مثبت و دل‌بستگی به فعالیت‌های آموزشی و تجربه‌های زیبایی‌شناسی می‌شود (Mehrmohammadi, 2010a). بنابراین یکی از راهبردهای مهم در تربیت زیبایی‌شناسی تدارک تجارب زیبایی‌شناختی متناسب با دانشجو معلمان است؛ چراکه تجربه‌های زیبایی‌شناسی معلمان، تأثیر مثبتی بر رفتارهای خلاقانه می‌گذارد (Kong and Chang, 2019). کارورزی زیبایی‌شناختی که در آن به کشف، درک و به‌کارگیری اصول زیبایی‌شناسی در تدریس پرداخته می‌شود، یکی از این تجارب است؛ زیرا همراه با درک معنی، لذت و شادی عمیق را نیز تجربه می‌کنند.

سواد زیبایی‌شناسی استاد: استاد قلب تربیت زیبایی‌شناسی است. استادی که آراسته به دانش، نگرش و مهارت‌های زیبایی‌شناسی باشد؛ تأثیرگذاری دوچندان و ماندگاری بر دانشجو معلمان خواهد داشت. از این رو توانمندسازی و به‌روز بودن استاد و تبادل تجربه اساتید در قالب دوره‌های دانش‌افزایی و تعاملات شبکه‌ای، اهمیت زیادی دارد و راهبردی است که به‌زودی منافع آن به دانشجویان می‌رسد. داشتن سواد زیبایی‌شناسی صرفاً به اساتید هنر خلاصه نمی‌شود؛ بلکه همه اساتید در تمامی رشته‌ها می‌بایست از حساسیت، درک، تولید و نگرش زیبایی‌شناسی برخوردار باشند. سواد زیبایی‌شناسی مزایای پداگوژیک متمایزی را به دنبال دارد؛ زیرا قابلیت‌های فرد ایجاد می‌کند که می‌تواند در قالب‌های متنوع هم به درک معنی و زیبایی بپردازند و هم تولیدات زیبایی را ارائه دهد.

راهبردهای زیبایی‌شناختی عمومی: این راهبردها براساس نگاه فرابرنامه‌ای به تربیت زیبایی‌شناسی، شکل می‌گیرد؛ یعنی تربیت زیبایی‌شناسی متوقف در یک درس یا روش خاص نیست و هر درسی دارای جنبه‌ها و مصادیق زیبایی‌شناسانه است که استاد دارای سواد و نگرش زیبایی‌شناسی می‌تواند حساسیت دانشجویان را برای درک خصوصیات و کشف اصول و مصادیق زیبایی‌شناسی در هر درس برانگیزاند. همچنین با راهبرد تلفیق و رویکرد دانشجو محور، روال‌ها و فرایندهای مناسبی را برای همگانی کردن تربیت زیبایی‌شناسی و یادگیری عمیق و دلپذیر تدارک ببیند.



شکل (۱): چهارچوب مفهومی مؤلفه‌های اساسی راهبردهای آموزشی تربیت زیبایی‌شناسی

بحث و نتیجه‌گیری

شاید نتوان بهترین و طلایی‌ترین راهبرد آموزشی را برای همه زمان‌ها، مکان‌ها و موقعیت‌ها معرفی کرد؛ اما می‌توان زمینه‌ها و رویه‌هایی را که به معلم کمک می‌کند تا متناسب با موقعیت و غایت نظام آموزشی، راهبردهای مناسبی را اتخاذ نماید، ارائه داد. یکی از این زمینه‌ها، رویکرد زیبایی‌شناسی به تدریس است. این مسئله به این معنی نیست که باید مبانی علمی راهبردها را کنار گذاشت، بلکه باید ضمن بهره‌گیری از دانش و یافته‌های پژوهش‌های مرتبط با راهبردهای آموزشی، بنیان اساسی تدریس را بر هنر و زیبایی‌شناسی بنا نهاد. بنابراین مجموعه گزاره‌ها و مفاهیم مطرح‌شده در این نوشتار، همسو با دیدگاه صاحب‌نظرانی چون ویلیام جیمز^۱ و آیزنر^۲، بر جنبه‌های هنری و زیبایی‌شناختی راهبردهای آموزشی و تدریس تأکید دارد (Mehrmohammadi and Abedi, 2001).

زیبایی‌شناسی یک مقوله چندوجهی است که در این پژوهش، به یکی از ابعاد آن پرداخته شده است. از این‌رو هدف آن، شناسایی راهبردهای آموزشی تربیت زیبایی‌شناسی در نظام تربیت‌معلم و واکاوی برنامه درسی تربیت زیبایی‌شناسی، در آن نظام بود. نتایج حاصل از کدگذاری داده‌ها در مراحل مختلف، بیانگر مؤلفه‌های اساسی راهبردهای آموزشی تربیت زیبایی‌شناسی در نظام تربیت‌معلم بود.

1. William James

2. Hunter

مهم‌ترین مقوله‌ای که به‌عنوان مقوله کانونی نمایان شد، «راهبردهای زیبایی شناسانه» است که سایر مقوله‌ها با آن ارتباط پیدا می‌کنند. در بن‌مایه این راهبردها، تلفیق و تنوع را می‌توان جستجو نمود: تلفیق احساس و عاطفه با شناخت، در مقوله تجربه‌های زیبایی شناسانه؛ تلفیق فرم با محتوا در مقوله زیبایی‌شناسی کالبدی؛ تلفیق مهارت‌های خرد با فرصت‌های یادگیری زیبایی‌شناختی در مقوله مهارت‌های زیبایی‌شناختی خرد؛ تلفیق دانایی استاد با خبرگی و عناصر زیبایی‌شناختی و همچنین تلفیق طراحی و انسجام با فی‌البداهه بودن در مقوله تدریس زیبایی شناسانه؛ تلفیق رشته‌های مختلف هنری در مقوله راهبردهای مبتنی بر زیبایی‌شناسی؛ تلفیق فعالیت‌های علمی و هنری دانشجویی با فعالیت‌های سازمانی در مقوله راهبردهای زیبایی شناسانه دانشجوی محور؛ تلفیق فناوری با عناصر زیبایی‌شناسی در مقوله راهبردهای زیبایی‌شناسی مبتنی بر فناوری و سرانجام، تلفیق هنر و زیبایی‌شناسی با سایر درس‌ها، در مقوله راهبردهای زیبایی‌شناسی عمومی. در یک تشبیه زیبایی شناسانه که تبیین‌کننده شأن تلفیقی و تنوع راهبردهای یادشده است، می‌توان راهبردهای آموزشی و تدریس زیبایی شناسانه را به هنر کلاژ^۱ همانند کرد. در کلاژ، هنرمند با استفاده از مصالح گوناگون و مواد متنوع به‌طور خلاقانه ترکیبی تازه ایجاد می‌کند، در تدریس زیبایی شناسانه نیز معلم مانند هنرمندی خلاق، با استفاده از مجموعه‌ای از فعالیت‌های مختلف و متنوع در صحنه کلاس، ترکیبی تازه‌ای را متناسب با موقعیت و شرایط مخاطب، به انسجام و یکپارچگی می‌رساند. در ایجاد این ترکیب نو، هر یک از فراگیران می‌توانند ضمن مشارکت و تعامل سازنده، سهمی در تولید مفاهیم و دانش داشته‌باشند. هدف راهبردهای آموزشی تربیت زیبایی‌شناسی، یادگیری معنی‌دار همراه با لذت و رضایت بخشی است که در این پژوهش به‌عنوان پیامد در مقوله تدریس زیبایی شناسانه نمودار شده است؛ به‌طوری‌که پس از اتمام آموزش، دانشجو تمایل به تکرار آن دارد. استدلال پشتوانه راهبردهای تربیت زیبایی‌شناسی که به‌عنوان شرایط علی، قابل طرح است توانمندسازی حرفه‌ای استاد و دانشجو (سواد زیبایی‌شناسی) و بهبود برنامه‌درسی تربیت‌معلم است. مؤلفه‌های هنر ورزی، تجربه‌های زیبایی‌شناسی و زیبایی‌شناسی کاربردی، تحت مقوله تجارب آموزشی زیبایی شناسانه در تعامل با رخداد‌های موقعیت، شرایط تعاملی مناسبی را می‌سازند که اثربخشی تدریس را به بار می‌آورند. روش‌ها و مهارت‌های خرد مبتنی بر زیبایی‌شناسی با مفاهیمی چون رشته‌های هنری، پروژه، تولید هنری و مهارت‌های خرد زیبایی‌شناسانه به‌عنوان شرایط مداخله‌گر، تعاملات را تحت تأثیر قرار داده، موجب تسهیل یادگیری می‌شوند. راهبردهای زیبایی‌شناسی عمومی با مؤلفه‌هایی مانند حساسیت، درک، تلفیق و مدیریت زیبایی‌شناسی، بیانگر شرایط زمینه‌ای هستند. افزون بر این، باید بر استاد زیبایی‌شناس و حمایت توانمندسازی مستمر او در این نوع راهبردها تأکید نمود؛ زیرا تحولات نظام تربیت‌معلم تنها با ایفای نقش الگویی و تحول‌گرایانه استاد، قابل‌پیگیری است. نقطه اوج فعالیت‌های استاد زیبایی‌شناس،

خلاقیت و نوآوری است. راهبردهای آموزشی زیبایی‌شناسی، عناصر و امکاناتی مانند تأمل، تخیل، تجسم و انعطاف‌پذیری را در اختیار استاد قرار می‌دهد تا دانشجویان را در مسیر خلاقیت و آفرینندگی به حرکت درآورد. با به‌کارگیری راهبردهای زیبایی‌شناسانه می‌توان انتظار داشت معلمان آینده، تحولی در راهبردهای آموزشی مدارس ایجاد کنند و دانش‌آموزان، فرصت‌ها و فعالیت‌های تازه و لذت‌بخشی را تجربه نمایند.

راهبردهای مطرح‌شده دارای دو وجه هستند: در وجه اول تربیت زیبایی‌شناسی در نظام تربیت‌معلم را پوشش می‌دهند و در وجه دوم، در تدریس سایر درس‌ها و رشته‌ها کاربرد دارند. راهبردهای زیبایی‌شناسانه دارای ظرفیت‌ها و عناصری هستند که به‌شرط طراحی و اجرای صحیح، می‌توانند راهگشای کلاس‌های مکانیکی، خشک و عاری از نوآوری، مشارکت و تعامل باشند و دامنه راهبردهای آموزشی موردنیاز در تربیت‌معلم را توسعه دهند. به‌کارگیری راهبردهایی که در این مقاله گزارش شد، موجب شکل‌گیری تجربه‌های زیبایی‌شناسی در کلاس می‌شود و همین امر کیفیت بالای تدریس را تضمین می‌کند. برنامه درسی تربیت‌معلم اگر فرصت‌های یادگیری چنین راهبردهایی را تدارک ببیند، می‌توان شاهد تحول در روش‌های آموزشگری، ارتقاء عاطفه تحصیلی، خودباوری حرفه‌ای و شکوفایی استعدادها و دانشجویان بود و با نقش‌آفرینی معلمان دارای شایستگی زیبایی‌شناسی، شکوفایی ظرفیت‌های وجودی دانش‌آموزان را نیز به تماشای نشست. همچنین ایده‌ها و بینش‌های تازه‌ای مانند شایستگی اندیشه‌ورزی (Perkins, 1994) کارورزی زیبایی‌شناسی، استاد زیبایی‌شناس، مهارت‌های خرد زیبایی‌شناسی و سواد زیبایی‌شناسی و... در نظام تربیت‌معلم ایجاد می‌شود و در نهایت، همان‌طور که (Eisner, 1983) افرادی را که تنها محدود به قابلیت‌های خاص بدهستان معنایی هستند، نیمه باسواد می‌خواند، معلمی هم که خود را به راهبرد خاصی محدود کند و از راهبردهای متنوع زیبایی‌شناسانه بی‌بهره باشد؛ نیمه معلم است. در این بخش نتایج پژوهش‌های (Mahdizadeh Tehrani, Assareh, Mehrmohammadi and EmamJomeh, 2018)، (Mirarefin, Mehrmohammadi, AliAsgari and hosseinnejad, 2019)، (Khodarahmi, Khosravi and Abdolmaleki, 2019)، (Mehrmohammadi, 2010b) و (Hudson and Hudson 2007) با نتایج پژوهش حاضر همسویی و ارتباط دارد.

در تحلیل و بررسی برنامه درسی رسمی (سرفصل‌های) شانزده رشته فعال در دانشگاه فرهنگیان، از نظر میزان بهره‌مندی از واحدهای درسی مرتبط با تربیت زیبایی‌شناسی به‌طور میانگین تنها حدود دو واحد، سهم هر رشته است. در این میان رشته آموزش ابتدایی، از این نظر به‌شرط اجرای زیبایی‌شناسانه، از شرایط نسبتاً مناسبی (۹ واحد) برخوردار است. در رشته آموزش ابتدایی نیاز به تقویت و مناسب‌سازی محتوای آموزشی است؛ بنابراین افزایش ساعت کارگاه‌ها و گنجاندن رنگ‌شناسی، مبانی هنرهای تجسمی، تحلیل آثار هنری کودکان و روان‌شناسی هنر در محتوای این رشته پیشنهاد می‌شود. در رشته آموزش زبان و ادبیات فارسی واحدهای انتخابی مرتبط با تربیت زیبایی‌شناسی، می‌بایست به

واحدهای اصلی یا تخصصی زیبایی شناسانه تغییر یابد. دانشجویان در رشته کودکان استثنایی، علاوه بر واحدهای مشابه رشته آموزش ابتدایی (۹ واحد) می‌بایست از درس ادبیات کودک و نوجوان ویژه کودکان با نیازهای ویژه، برخوردار باشند. در سایر رشته‌ها نیز، افزایش واحد، ساعت و تولید محتوای زیبایی شناسانه مرتبط با نیازهای حرفه‌ای دانشجویان هر رشته، ضروری است. در ارتباط با دانشجویان ماده ۲۸ نیز به جز دو رشته (آموزگار ابتدایی و مربی امور تربیتی) سایر رشته‌ها فاقد واحدهای تربیت زیبایی شناسی هستند. گنجاندن حداقل ۲ واحد (۱ واحد نظری ۱ واحد عملی) در تمامی رشته‌های مهارت آموزان ماده ۲۸ ضروری به نظر می‌آید. در این رابطه پژوهش‌های قابل ذکر که نتایج آن همسو با این پژوهش باشد، در دسترس پژوهشگر قرار نگرفت؛ اما نتایج پژوهش Sharifzadeh, Baezzat and Jalalianrad (2015)، Kiyani and Mehrmohammadi (2013)، and Mehrmohammadi (2006) با نتایج این بخش مرتبط است.

با توجه به نتایج پژوهش، افزون بر پیشنهادهایی که در لابه‌لای سطور گذشته به تناسب بحث مطرح شد، پیشنهادهای زیر نیز ارائه می‌گردد: با استفاده از رویکرد زیبایی شناسانه، برنامه درسی همه رشته‌ها، به ویژه کودکان استثنایی و مهارت آموزان ماده ۲۸ مورد بازنگری قرار گیرد. با توجه به نیاز همه دانشجویان به مهارت‌های کلامی بالا و زیبانویسی، دو عنوان درسی هنر سخنوری و خوشنویسی به برنامه درسی همه رشته‌ها اضافه شود. از اساتید دارای نگرش و مجهز به راهبردهای زیبایی شناسانه استفاده و حمایت شود. برای بهبود زیبایی شناسی کالبدی دانشگاه فرهنگیان، از نمادهای زیبایی شناسانه اسلامی و ایرانی که حاوی محتوای فرهنگی و ملی هستند، استفاده شود. در درس کارورزی، به کارورزی زیبایی شناسانه که در آن امکان تدارک تجربه زیبایی شناسی و کاربرد راهبردهای زیبایی شناسانه وجود دارد بها داده شود و برای تمامی اساتید، دوره راهبردهای آموزشی زیبایی شناسانه برگزار گردد. همچنین در انتخاب مدیران گروه‌های آموزشی، یکی از شایستگی‌های آنان را داشتن نگرش یا سواد زیبایی شناسی قرار داده شود.

پروژه نگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

References

- Ahmadi, F., Nasiriani, K., and Abazari, P. (2008). Delphi Technique in Research, Iranian *Journal of Medical Education*, 8 (1): 175-185. [in Persian].

- Alehosseini, F. (2014). Teaching as a Practical Field, *Journal of Curriculum Studies (J.C.S.)*, 8 (32): 47-66. (Persian) [in Persian].
- Amadio, M., Truong, N., and Tschurenev, J. (2006). *Instructional Time and the Place of Aesthetic Education in School Curricula at the Beginning of the Twenty-First Century*. UNESCO International Bureau of Education.
- Asadian, S., and Azizi, G. (2018). Aesthetic-Based Teaching an Approach to Improving Students' Attitudes Towards School, *Quarterly Journal of Educational Innovation*, 17 (66): 73-97. [in Persian].
- Azimpour, E., Mesrabadi, J., and Yarmohammadzadeh, P. (2015). Designing and Validating a Scale of Teachers, Instructional Strategies, *Jurnal of Instruction and Evaluation*, 8(31): 63-75. [in Persian].
- Bahadori, A. (2018). The Importance, Steps and Implementation of Coding in Internship of Farhangian University., Grounded Theory Qualitative research, *A bi-Quarterly Journal of New Strategies Teacher Education*, 4(5): 68-88. [in Persian].
- Bazargan, A. (2016). *AN introduction to Qualitative and Mixed Methods Research*, Tehran: Didar. [in Persian].
- Blatt-Gross, C. (2013). Toward meaningful education: Investigating artful behavior as a human proclivity in the classroom. *International Journal of Education and the Arts*, 14(7): 1-22, Retrieved [2020-7-26] from <http://www.ijea.org/v14n7/>.
- Broudy, H. S. (1994). *Enlightened Cherishing: An Essay on Aesthetic Education*, Publisher: University of Illinois Press.
- Eisner, E. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*. Yale University Press, New Haven.
- Eisner, E. (1983). The Kind of school we need, *Educational Leadership Journal*, vol 5: 48-55
- EmamJomeh, M. R., and Mehrmohammadi, M. (2006). Critique of thoughtful teaching approaches in order to present the curriculum of thoughtful teacher training, *Quarterly Journal of Curriculum Studies*, 1 (3): 30-66. [in Persian].
- Fathi Vajargah, K. (2017). *Principles and concepts of curriculum planning*. Tehran: Eleme Ostadan Press. [in Persian].
- Gardner, H. (1990). *Art education and human development, the getty education Instiute for Art*. Occasional paper.
- Greene, M. (1994). Carpe Diem: The Arts and School Restructuring. *Teachers College Record*, 95(4): 494-507.
- Hassanzadeh, R., and Beheshti, S. (2014). Approach, principles, goals, methods and content of aesthetic education from the perspective of Allameh Jafari (RA), *Research in Islamic Education*, 22 (22): 63-27. [in Persian].
- Hudson, P., and Hudson, S. (2007). 'Examining preservice teachers' preparedness for teaching art', *International Journal of Education and the Arts*, 8 (5): 1-25.
- Jacobs, R. (2011). Aesthetic Development in Higher Education, *Practice and Evidence of Scholarship of Teaching and Learning in Higher Education*, 6 (2): 232-248.
- Jensen, E. (2012). *Brain and Education*, translated by Leila Mohammad Hossein and Sepideh Razavi, Tehran: Madrased Press. [in Persian].
- Karami, Z., and yusefzadeh, M. R. (2018). Proposing an Applied Framework for Teachers to Develop Aesthetics in Children with an Emphasis on Aesthetic Discourses of Dewey, Steiner, and Vygotsky, *Journal of Teacher's Professional Development*, 3 (1): 9-104. [in Persian].

- Karami, G., and Abedi, M. (2017). A Look at the Educational Dimensions and Functions of Art. *Rooyesh-e- Ravanshenasi Journal*, 6 (2): 169-188. [in Persian].
- Kharrazi, K., and Talkhabi, M. (2017). *Foundations of Cognitive Education*, Tehran: Samt Press. [in Persian].
- Khodarahmi, M., Khosravi, M., and Abdolmaleki, S. (2019). Analysis and identification of Key Elements of Innovative Teaching: (Innovative Teaching of Professors in Higher Education), *Journal of Research in Teaching*, 1 (4): 1-23. [in Persian].
- Kiyani, M., and Mermohammadi, M. (2013). An Analysis of the Primary Teacher Education Program based on New Art Curriculum Competencies, *Journal of Curriculum Studies (J.C.S.)*, 8 (30): 119-142. [in Persian].
- Kong, L., and Chang, C. (2019). The effect of teachers' savoring on creative behaviors: Mediating effects of creative self-efficacy and aesthetic experience. *International Journal of Educational Methodology*, 5(3): 325-335.
- Leigh, S. R., and Heid, K. A. (2008). First Graders Constructing Meaning Through Drawing and Writing, *Journal for Learning through the Arts*, 4 (1): 1-14.
- Magsamen, H. (2011). The Arts as Part of Our Everyday Lives: Making Visible the Value of the Arts in Learning for Families, *Mind, Brain, and Education*, 5 (1): 29-32.
- Mahdzadeh Tehrani, A., Assareh, A., Mehrmohammadi, M., and EmamJomeh, M. R. (2018). The Scholars Viewpoints about Arts Curriculum Elements for Presenting the Teacher Education Curriculum for Arts (Higher Education), *Journal of Higher Education Curriculum Studies*, 10 (19): 89-121. [in Persian].
- Mehrmohammadi, M. (2010a). *Art education as General Education: What, Why, How*, Tehran: madreseh press. [in Persian].
- Mehrmohammadi, M. (2010b). Explaining the aesthetic turn in education: micro and macro lessons to improve the quality of art-inspired education, *Quarterly Journal of Education*, 27(105): 12-34. [in Persian].
- Mehrmohammadi, M. (2013). *An Introduction to Teaching at University: Towards Professorship Qualified*. Tehran: Tarbiat Modares University Press. [in Persian].
- Mehrmohammadi, M., and Abedi, L. (2001). The nature of teaching and its aesthetic dimensions, *Human sciences Modares*, 5 (20): 42-58. [in Persian].
- Mirarefin, F., Mehrmohammadi, M., Ali Asgari, M., and hosseinnejad, G. H. (2019). Designing and Validating an Aesthetic Approach to Teaching Course for Teacher Education Program, *Quarterly Journal of Curriculum Studies*, 14 (54): 76-116. [in Persian].
- Mottaghi, Z., and Nowrozi, R. A. (2015). Teaching Strategy of Aesthetic Experience Based on Epistemological Ideas of Allameh Jafari, *Journal of Hekmate Moaaser*, 5 (1): 78-107. [in Persian].
- Murphy, A. F. (2014). Integrating Aesthetics into Professional Development for Teachers of English Learners, *TESOL Journal*, 5 (1): 82-104.
- National Curriculum. (2012). *Presented by the Ministry of Education*. [in Persian].
- OECD. (2011). *Lessons from PISA for the United State: strong performers and successful reformers in education*. OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264096660-en>.
- Perkins, D. N. (1994). *The Intelligent Eye: Learning to Think by Looking at Art*. Getty Education Institute for the Art. Occasional Paper No.4
- Sajjani, N., Mayor, C., and Tillberg-Webb, H. (2020). Aesthetic presence: The role of the arts in the education of creative arts therapists in the classroom and online, *The Arts in Psychotherapy*, Vol 69: 12-57.

- Smith, A. R. (2008). Educational Aesthetics and Policy, *Journal Arts Education Policy Review*, 109 (6): 3-12.
- Sharifzadeh, H., Baezzat, F., and Jalalianrad, H. (2015). The Effectiveness of Aesthetics-Based Teaching on Academic Achievement (A Comparative study of Aesthetics-Based Teaching Method and Traditional Methods of Teaching), *Quarterly Journal of new Thoughts on Education*, 12 (3): 183-200. [in Persian].
- Strauss, A., and Corbin, J. (2013). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*, translated by Ebrahim Afshar, Tehran: Ney Press. [in Persian].
- Tahvilian, H. (2016). Assessing the needs of primary education student-teachers of Farhangian University of Isfahan to art education approach in (persian)arts education, *Journal of reflective teacher education*, 2 (4): 51-68. [in Persian].
- Temayo, M. A. R., Rielo, R. M., and Hechavaria, V. L. (2016). The Education of the Aesthetic feeling in the Professional of Pedagogic Sciences, *Quarterly electronic magazine of the University of Holguín*, Year XV.
- Timothy, J. f. (2013). Aesthetic Education: Its Place in Teacher Training, *Art Education Journal*, 66 (3): 22-28.
- Vice Chancellor for Education and Research. (2012). *statute of Farhangian University*, Tehran, Farhangian University. [in Persian].
- Vice Chancellor for Education and Graduate Studies. (2015). *Continuing undergraduate curriculum*, Tehran, Farhangian University. [in Persian].
- Vice Chancellor for Education and Graduate Studies. (2018). *Curriculum of one-year training course*, Tehran, Farhangian University. [in Persian].
- Willcox, L. (2019). Vulnerability in the Art Room: Explorations of Visual Journals and Risks in the Creation of a Psychologically Safe Environment, *Art Education*, 70 (5): 11-19.
- Zormpala, S. M. (2012). Aesthetic Teaching: Seeking a Balance between Teaching Arts and Teaching through the Arts, *Arts Education Policy Review*, 113 (4): 123-128.